

Regeringens proposition

2009/10:141

Rättvist och effektivt – förändringar i
studiestödssystemet

Prop.
2009/10:141

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 11 mars 2010

Fredrik Reinfeldt

Jan Björklund
(Utbildningsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I denna proposition lämnas bl.a. förslag som syftar till att säkerställa att de utbetalningar som görs från studiestödssystemet är riktiga och att den del av studiestödet som utgörs av studielån återbetalas i så hög utsträckning som möjligt. I de fall det finns sannolika skäl att anta att en persons rätt till studiestöd har upphört eller att studiestödet kommer att minska, föreslås Centrala studiestödsnämnden (CSN) få besluta om att studiestödet ska hållas inne eller lämnas med ett lägre belopp till dess att beslut i ärendet har fattats. Vidare föreslås CSN få möjlighet att säga upp studielån till omedelbar betalning om låntagaren trots påminnelser och krav missköter sin återbetalning.

Den ekonomiska situationen för studerande som vårdar barn eller närstående och som på grund av detta inte kan studera behöver förbättras. Regeringen bedömer därför att dessa studerande bör ha möjlighet att få studielånet avskrivet från och med den trettioförsta vårdagen.

Regeringen eftersträvar en ökad genomströmning i den högre utbildningen och föreslår därför en tydligare prövning av studieresultat vid bedömningen av fortsatt rätt till studiemedel.

I syfte att göra bestämmelserna inom studiemedelsystemet mer enhetliga och rättvisa bedömer regeringen att rätten till studiemedel med den högre bidragsnivån bör avvecklas för vissa utbildningar på högskolenivå.

De nuvarande reglerna för rätt till studiestöd för utländska medborgare behöver anpassas till utvecklingen av EU-rätten. Därför föreslås en utökad rätt till studiestöd för familjemedlemmar till EES-medborgare samt för schweiziska medborgare och deras familjemedlemmar. Vidare gör regeringen bedömningen att bestämmelserna om rätt till studiemedel för studier utomlands i vissa delar bör anpassas till EU-rätten. Slutligen

föreslås vissa terminologiska ändringar med anledning av Lissabonfördragets ikraftträdande. Prop. 2009/10:141

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2010. De förordningsändringar som föranleds av regeringens bedömningar i propositionen bör också träda i kraft den 1 juli 2010, utom vad gäller avvecklingen av studiemedel med den högre bidragsnivån för utbildning på högskolenivå. Denna förordningsändring bör träda i kraft den 1 januari 2011.

1	Förslag till riksdagsbeslut	6
2	Förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395)	7
3	Ärendet och dess beredning	15
4	Strävan efter ett effektivt och sammanhållet studiestödssystem	16
5	Återbetalning av studielån.....	18
5.1	Tre olika lånesystem.....	18
5.2	Uppsägning av studielån till omedelbar betalning.....	19
5.2.1	Möjlighet för CSN att säga upp lån till omedelbar betalning	19
5.3	Utökade möjligheter att meddela kompletterande bestämmelser om ändrade betalningsvillkor och sammanläggning.....	25
5.3.1	Tydligare reglering i fråga om ansökningstid avseende ändrade betalningsvillkor och sammanläggning.....	25
6	Möjlighet för CSN att i vissa fall hålla inne utbetalningar av studiestöd	27
6.1	Åtgärder mot felaktiga utbetalningar inom välfärdssystemen	27
6.2	Möjlighet att hålla inne utbetalningar.....	29
7	Förbättrade villkor för studerande som vårdar barn eller närstående	33
7.1	Nuvarande bestämmelser om studiemedel vid vård av barn eller närstående.....	33
7.2	Möjlighet till avskrivning av studielån vid vård av barn eller närstående.....	34
8	Tydligare prövning av studieresultat.....	37
8.1	Nuvarande bestämmelser om prövning av studieresultat.....	37
8.2	Tydligare prövning av studieresultat	38
9	Avveckling av rätten till studiemedel med den högre bidragsnivån vid vissa eftergymnasiala utbildningar	40
9.1	Det högre bidraget inom studiemedlet.....	40
9.2	Specialpedagogiska utbildningar bör inte längre berättiga till studiemedel med den högre bidragsnivån ...	41
10	Anpassningar av studiestödet till EU-rätten.....	41
10.1	Grundläggande principer inom EU-rätten	41
10.1.1	Studiestöd och EU-rätten.....	42
10.2	Utökad rätt till studiestöd för familjemedlemmar till EES-medborgare samt schweiziska medborgare och deras familjemedlemmar	43
10.2.1	Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/38/EG (Rörlighetsdirektivet)	43
10.2.2	Utländska medborgares rätt till studiestöd	

	till följd av EU-rätten	44
10.2.3	Utländska medborgares rätt till studiestöd enligt nationella bestämmelser	44
10.2.4	Undantag från kravet på permanent uppehållstillstånd.....	45
10.3	Studiemedel vid studier utomlands	47
10.3.1	Krav på studieomfattning och studietakt.....	47
10.4	Ändringar med anledning av Lissabonfördraget	48
11	Förslagets konsekvenser	48
11.1	Uppsägning av studielån till omedelbar betalning	48
11.1.1	Ekonomiska och administrativa konsekvenser	48
11.1.2	Konsekvenser för den enskilde	49
11.1.3	Övriga konsekvenser	50
11.2	Regler om att hålla inne studiestöd i vissa fall	50
11.2.1	Ekonomiska konsekvenser	50
11.2.2	Administrativa konsekvenser	51
11.2.3	Konsekvenser för den enskilde	51
11.3	Förbättrade villkor för studerande som vårdar barn eller närstående	52
11.3.1	Ekonomiska konsekvenser	52
11.3.2	Administrativa konsekvenser	52
11.3.3	Konsekvenser för den enskilde	52
11.4	Tydligare prövning av studieresultat.....	53
11.4.1	Ekonomiska konsekvenser	53
11.4.2	Administrativa konsekvenser	53
11.4.3	Konsekvenser för den enskilde	53
11.5	Avveckling av rätten till studiemedel med den högre bidragsnivån vid vissa eftergymnasiala utbildningar	54
11.5.1	Ekonomiska konsekvenser	54
11.5.2	Administrativa konsekvenser	54
11.5.3	Konsekvenser för den enskilde	54
11.6	Anpassningar av studiestödet till EU-rätten.....	55
11.6.1	Ekonomiska konsekvenser	55
11.6.2	Administrativa konsekvenser	55
11.6.3	Konsekvenser för den enskilde	55
12	Författningsreglering och ikraftträdande	56
13	Författningskommentar.....	57
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet Stärkt stöd för studier - tryggt, enkelt och flexibelt (SOU 2009:28) i aktuella delar..	62
Bilaga 2	Lagförslag i betänkandet Stärkt stöd för studier - tryggt, enkelt och flexibelt (2009:28) i aktuella delar	65
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanser som yttrat sig över förslagen i betänkandet Stärkt stöd för studier - tryggt, enkelt och flexibelt (SOU 2009:28)	67
Bilaga 4	Sammanfattning av promemorian Uppsägning av studielån till omedelbar betalning (U2009/6570/SV).....	69

Bilaga 5	Lagförslag i promemorian Uppsägning av lån till omedelbar betalning (U2009/6570/SV)	70	Prop. 2009/10:141
Bilaga 6	Förteckning över remissinstanser som yttrat sig över förslagen i promemorian Uppsägning av studielån till omedelbar betalning (U2009/6570/SV)	72	
Bilaga 7	Sammanfattning av promemorian Utökade möjligheter att meddela kompletterade bestämmelser om ändrade betalningsvillkor och sammanläggning (U2009/3764/SV)..	73	
Bilaga 8	Lagförslag i promemorian Utökade möjligheter att meddela kompletterande bestämmelser om ändrade betalningsvillkor och sammanläggning (U2009/3764/SV)..	74	
Bilaga 9	Förteckning över remissinstanser som yttrat sig över förslagen i promemorian Utökade möjligheter att meddela kompletterande bestämmelser om ändrade betalningsvillkor och sammanläggning (U2009/3764/SV)..	76	
Bilaga 10	Sammanfattning av Centrala studiestödsnämndens promemoria Förslag till bestämmelse om interimistiska beslut (U2009/4442/SV)	77	
Bilaga 11	Lagförslag i Centrala studiestödsnämndens promemoria Förslag till bestämmelse om interimistiska beslut (U2009/4442/SV).....	78	
Bilaga 12	Förteckning över remissinstanser som yttrat sig över förslagen i Centrala studiestödsnämndens promemoria Förslag till bestämmelse om interimistiska beslut (U2009/4442/SV).....	79	
Bilaga 13	Sammanfattning av promemorian Ändringar i rätten till studiestöd för familjemedlemmar till vissa unionsmedborgare (U2009/1493/SV)	80	
Bilaga 14	Lagförslag i promemorian Ändringar i rätten till studiestöd för familjemedlemmar till vissa unionsmedborgare (U2009/1493/SV).....	81	
Bilaga 15	Förteckning över remissinstanser som yttrat sig över förslagen i promemorian Ändringar i rätten till studiestöd för familjemedlemmar till vissa unionsmedborgare (U2009/1493/SV).....	83	
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 11 mars 2010	84	

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395).

2 Förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395)

Härigenom föreskrivs i fråga om studiestödslagen (1999:1395) dels att 1 kap. 4–7 §§, 2 kap. 4 §, 3 kap. 4 och 7 §§ samt 4 kap. 23 § ska ha följande lydelse,

dels att punkterna 1, 9 och 10 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas två nya paragrafer, 4 kap. 27 a § och 6 kap. 3 a §, samt närmast före 4 kap. 27 a § en ny rubrik av följande lydelse,

dels att det i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna ska införas två nya punkter, 18 och 19, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

4 §¹

Utländska medborgare *skall*, när det gäller rätt till studiestöd enligt denna lag, jämföras med svenska medborgare om de på grund av anställning eller etablering som egenföretagare här i landet kan härleda rättigheter i fråga om sociala förmåner från

1. *EG-rätten*,
2. avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), eller
3. avtalet mellan Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater å ena sidan, och Schweiz å andra sidan om fri rörlighet för personer.

Första stycket gäller även familjemedlemmar som avses i 3 a kap. 2 § utlänningslagen (2005:716) till sådana utländska medborgare.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter i anslutning till bestämmelserna i denna paragraf.

5 §²

Utländska medborgare med permanent uppehållsrätt i Sverige och som kan härleda rättigheter i fråga om sociala förmåner från *EG-rätten skall*, när det gäller rätt till studiestöd enligt denna lag, jämföras med svenska medborgare.

Utländska medborgare med permanent uppehållsrätt i Sverige och som kan härleda rättigheter i fråga om sociala förmåner från *EU-rätten ska*, när det gäller rätt till studiestöd enligt denna lag, jämföras med svenska medborgare.

¹ Senaste lydelse 2006:654.

² Senaste lydelse 2006:654.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter i anslutning till bestämmelserna i första stycket.

I 2 kap. 4 § andra–fjärde styckena och 3 kap. 4 § andra–fjärde styckena finns ytterligare bestämmelser om rätt till studiestöd för utländska medborgare.

6 §³

Utländska medborgare som kan härleda rättigheter i fråga om sociala förmåner från *EG-rätten skall*, när det gäller rätt till studiestöd enligt denna lag, jämföras med svenska medborgare vid studier i Sverige

Utländska medborgare som kan härleda rättigheter i fråga om sociala förmåner från *EU-rätten ska*, när det gäller rätt till studiestöd enligt denna lag, jämföras med svenska medborgare vid studier i Sverige

1. om de har ställning som varaktigt bosatta i Sverige, eller
2. om de har ställning som varaktigt bosatta i en annan EU-stat men har uppehållstillstånd i Sverige.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter i anslutning till bestämmelserna i första stycket.

I 2 kap. 4 § andra–fjärde styckena och 3 kap. 4 § andra–fjärde styckena finns ytterligare bestämmelser om rätt till studiestöd för utländska medborgare.

7 §⁴

Utländska medborgare som kan härleda rättigheter i fråga om familjeförmåner från *EG-rätten ska*, när det gäller rätt till studie- hjälp i form av studiebidrag och extra tillägg enligt denna lag, jämföras med svenska medborgare, om de är

Utländska medborgare som kan härleda rättigheter i fråga om familjeförmåner från *EU-rätten ska*, när det gäller rätt till studie- hjälp i form av studiebidrag och extra tillägg enligt denna lag, jämföras med svenska medborgare, om de är

1. gästforskare som avses i lagen (2008:290) om godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare med uppehållstillstånd i Sverige för forskning, och
2. sådana gästforskares familjemedlemmar med uppehållstillstånd i Sverige.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter i anslutning till bestämmelserna i första stycket.

I 2 kap. 4 § andra–fjärde styckena och 3 kap. 4 § andra–fjärde styckena finns ytterligare bestämmelser om rätt till studiestöd för utländska medborgare.

2 kap.

4 §⁵

Studiehjälp får lämnas till stu- Studiehjälp får lämnas till stu-

³ Senaste lydelse 2006:654.

⁴ Senaste lydelse 2008:293.

⁵ Senaste lydelse 2008:293.

derande som är *svensk* medborgare.

Studiehjälp får *lämnas också* till studerande som inte är *svensk* medborgare, om *den* studerande

1. är *bosatt* i Sverige och har permanent uppehållstillstånd här, samt

2. har bosatt sig i Sverige huvudsakligen i annat syfte än att genomgå utbildning här.

Kravet på permanent uppehållstillstånd i andra stycket 1 gäller inte för medborgare med uppehållsrätt enligt 3 a kap. 3 § utlänningslagen (2005:716) som fått en varaktig anknytning till Sverige.

Studiehjälp får lämnas även om kravet på permanent uppehållstillstånd i andra stycket 1 inte är uppfyllt, om det finns särskilda skäl för det.

Av 1 kap. 4 § första och andra styckena, 5 § första stycket, 6 § första stycket och 7 § första stycket framgår att vissa utländska medborgare ska jämföras med svenska medborgare.

3 kap.

4 §⁶

Studiemedel får lämnas till studerande som är *svensk* medborgare.

Studiemedel får *lämnas också* till studerande som inte är *svensk* medborgare, om *den* studerande

1. är *bosatt* i Sverige och har permanent uppehållstillstånd här, samt

2. har bosatt sig i Sverige huvudsakligen i annat syfte än att genomgå utbildning här.

Kravet på permanent uppehållstillstånd i andra stycket 1 gäller inte för medborgare med uppehållsrätt enligt 3 a kap. 3 § utlänningslagen (2005:716) som fått

derande som är *svenska* medborgare.

Studiehjälp får *också lämnas* till studerande som inte är *svenska* medborgare, om *de* studerande

1. är *bosatta* i Sverige och har permanent uppehållstillstånd här, samt

Kravet på permanent uppehållstillstånd i andra stycket 1 gäller inte för *personer* som *har* fått en varaktig anknytning till Sverige *och som är*

1. *utländska* medborgare med uppehållsrätt enligt 3 a kap. 3 eller 4 § utlänningslagen (2005:716),

2. *schweiziska* medborgare med uppehållstillstånd, eller

3. *familjemedlemmar till sådana schweiziska medborgare som avses i 2 och som själva har uppehållstillstånd.*

Studiemedel får lämnas till studerande som är *svenska* medborgare.

Studiemedel får *också lämnas* till studerande som inte är *svenska* medborgare, om *de* studerande

1. är *bosatta* i Sverige och har permanent uppehållstillstånd här, samt

Kravet på permanent uppehållstillstånd i andra stycket 1 gäller inte för *personer* som *har* fått en varaktig anknytning till Sverige *och som är*

⁶ Senaste lydelse 2006:654.

en varaktig anknytning till Sverige.

1. *utländska* medborgare med uppehållsrätt enligt 3 a kap. 3 eller 4 § utlänningslagen (2005:716),

2. *schweiziska medborgare med uppehållstillstånd, eller*

3. *familjemedlemmar till sådana schweiziska medborgare som avses i 2 och som själva har uppehållstillstånd.*

Studiemedel får lämnas även om kravet på permanent uppehållstillstånd i andra stycket 1 inte är uppfyllt, om det finns särskilda skäl för det.

Av 1 kap. 4 § första och andra styckena, 5 § första stycket och 6 § första stycket framgår att vissa utländska medborgare *skall* jämsättas med svenska medborgare.

Av 1 kap. 4 § första och andra styckena, 5 § första stycket och 6 § första stycket framgår att vissa utländska medborgare *ska* jämsättas med svenska medborgare.

7 §

I andra fall än som avses i 6 § *skall* det göras en prövning av den studerandes tidigare studieresultat. Studiemedel får lämnas till en studerande som *avses i 2 § första stycket bara om det med hänsyn till de resultat som den studerande har uppnått måste anses sannolikt att han eller hon kommer att slutföra sina studier inom normal tid. Studiemedel får lämnas till en studerande som avses i 2 § andra stycket bara om den studerande har bedrivit sina tidigare studier i normal takt.*

I andra fall än som anges i 6 § *ska* det göras en prövning av den studerandes tidigare studieresultat. Studiemedel får lämnas till en studerande som har bedrivit sina tidigare studier i normal takt.

Vid bedömningen enligt första stycket skall hänsyn tas till förhållanden av personlig natur som kan antas ha inverkat på studieresultaten.

Om det finns särskilda skäl för det, får studiemedel lämnas även om den studerande inte har bedrivit sina tidigare studier i normal takt.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om vad som ska anses vara studier i normal takt.

4 kap.

23 §

Studielån får skrivas av helt eller delvis, om lånet har tagits emot enligt bestämmelser som har meddelats *med stöd av* 3 kap. 24 §

Studielån får skrivas av helt eller delvis om lånet har tagits emot enligt bestämmelser som har meddelats *i anslutning till* 3 kap. 24 §.

första stycket. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva om sådan avskrivning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om sådan avskrivning.

Uppsägning av lån till omedelbar betalning

27 a §

Studielån får sägas upp till omedelbar betalning om låntagaren har fått påminnelser och krav och trots det inte har betalat förfallna årsbelopp eller avgifter.

Bestämmelserna om nedsättning i 4 kap. 12–18 §§ gäller inte för studielån som har sagts upp enligt första stycket.

6 kap.

3 a §

Om det finns sannolika skäl att anta att rätten till studiestöd har upphört eller att studiestödet kommer att minskas, får Centrala studiestödsnämnden besluta att studiestödet ska hållas inne eller lämnas med ett lägre belopp till dess att slutligt beslut om rätt till studiestöd fattas.

1.⁷ Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001, då studiestödslagen (1973:349) och lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa ska upphöra att gälla. Äldre bestämmelser gäller fortfarande, förutom vad som anges i punkterna 13–17, i fråga om studiestöd som avser tid före ikraftträdandet. Vad som sägs om inkomst av tjänst, näringsverksamhet och kapital i 4 kap. 21 §, 8 kap. 4 § och 9 kap. 2 § studiestödslagen (1973:349) samt i punkten 2 f i övergångs-

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001, då studiestödslagen (1973:349) och lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa ska upphöra att gälla. Äldre bestämmelser gäller fortfarande, förutom vad som anges i punkterna 13–19, i fråga om studiestöd som avser tid före ikraftträdandet. Vad som sägs om inkomst av tjänst, näringsverksamhet och kapital i 4 kap. 21 §, 8 kap. 4 § och 9 kap. 2 § studiestödslagen (1973:349) samt i punkten 2 f i övergångs-

⁷ Senaste lydelse 2008:1353.

bestämmelserna till lagen (1988:877) om ändring i studiestödslagen (1973:349), ska dock från och med taxeringsåret 2002 i stället avse överskott i inkomstslagen tjänst, näringsverksamhet och kapital.

9. Den som har beviljats studielån eller återbetalningspliktiga studiemedel enligt studiestödslagen (1973:349) eller lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa kan begära att lånet efter den 1 juli 2001 *skall* betalas tillbaka enligt bestämmelserna i den nya lagen. De ändrade betalningsvillkoren *skall* börja tillämpas vid kalenderårsskiftet året närmast efter det år då låntagaren har begärt ändrade betalningsvillkor.

10.⁸ Den som har beviljats studielån eller återbetalningspliktiga studiemedel enligt både studiestödslagen (1973:349) och den nya lagen kan begära att äldre lån läggs samman med nya lån och att de sammanlagda lånen betalas tillbaka enligt bestämmelserna i den nya lagen. Sammanläggningen *skall* börja tillämpas året närmast efter det år då låntagaren begärt att lånen *skall* läggas samman. Sammanläggningen *skall* ske vid kalenderårsskiftet enligt följande. En gemensam återbetalningstid bestäms för det sammanlagda lånet

bestämmelserna till lagen (1988:877) om ändring i studiestödslagen (1973:349), ska dock från och med taxeringsåret 2002 i stället avse överskott i inkomstslagen tjänst, näringsverksamhet och kapital.

9. Den som har beviljats studielån eller återbetalningspliktiga studiemedel enligt studiestödslagen (1973:349) eller lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa kan begära att lånet efter den 1 juli 2001 *ska* betalas tillbaka enligt bestämmelserna i den nya lagen. De ändrade betalningsvillkoren *ska* börja tillämpas vid kalenderårsskiftet året närmast efter det år då låntagaren har begärt ändrade betalningsvillkor. *Ändrade betalningsvillkor får dock inte beslutas om lånet har sagts upp till omedelbar betalning enligt 8 kap. 52 § studiestödslagen (1973:349) eller punkterna 18 eller 19. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om hur en ansökan om ändrade betalningsvillkor ska göras samt vid vilken tidpunkt en sådan ansökan senast ska göras.*

10. Den som har beviljats studielån eller återbetalningspliktiga studiemedel enligt både studiestödslagen (1973:349) och den nya lagen kan begära att äldre lån läggs samman med nya lån och att de sammanlagda lånen betalas tillbaka enligt bestämmelserna i den nya lagen. Sammanläggningen *ska* börja tillämpas året närmast efter det år då låntagaren begärt att lånen *ska* läggas samman. *Sammanläggning får dock inte beslutas i fall där något av lånen har sagts upp till omedelbar betalning enligt bestämmelserna i*

⁸ Senaste lydelse 2003:1122.

i enlighet med bestämmelserna i 4 kap. 4, 9 och 10 §§ i den nya lagen. För återbetalning av det sammanlagda lånet *skall* bestämmelserna i 4 kap. i den nya lagen även i övrigt tillämpas. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får dock föreskriva att årsbeloppet enligt 4 kap. 14 § första stycket i den nya lagen får sättas ned till ett belopp som är lägre än fem procent av låntagarens inkomst eller från och med det år då låntagaren fyller 50 år sju procent. Årsbeloppet *skall* dock alltid uppgå till minst fyra procent av låntagarens inkomst. Från och med det år då låntagaren fyller 50 år får tillägg till inkomsten göras för förmögenhet. Avskrivning av lån som har lagts samman *skall* i fråga om lån som lämnats enligt den gamla lagen ske enligt 8 kap. 9, 10 och 12 §§ i den gamla lagen och i fråga om lån som lämnats enligt den nya lagen ske enligt 4 kap. 25 § i den nya lagen.

4 kap. 27 a § denna lag, 8 kap. 52 § studiestödslagen (1973:349) eller punkterna 18 eller 19. Sammanläggningen ska ske vid ett kalenderårsskifte enligt följande. En gemensam återbetalningstid bestäms för det sammanlagda lånet i enlighet med bestämmelserna i 4 kap. 4, 9 och 10 §§ i den nya lagen. För återbetalning av det sammanlagda lånet ska bestämmelserna i 4 kap. i den nya lagen även i övrigt tillämpas. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får dock föreskriva att årsbeloppet enligt 4 kap. 14 § första stycket i den nya lagen får sättas ned till ett belopp som är lägre än fem procent av låntagarens inkomst eller, från och med det år då låntagaren fyller 50 år, sju procent. Årsbeloppet ska dock alltid uppgå till minst fyra procent av låntagarens inkomst. Från och med det år då låntagaren fyller 50 år får tillägg till inkomsten göras för förmögenhet. Avskrivning av lån som har lagts samman ska i fråga om lån som lämnats enligt den gamla lagen ske enligt 8 kap. 9, 10 och 12 §§ i den gamla lagen och i fråga om lån som lämnats enligt den nya lagen ske enligt 4 kap. 25 § i den nya lagen. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om hur en ansökan om sammanläggning ska göras samt när en sådan ansökan senast ska göras.

18. Bestämmelsen i 8 kap. 52 § studiestödslagen (1973:349) i dess lydelse före den 1 januari 1989 om att det får bestämmas att återbetalningen genast ska fullgöras om betalningen av en avgift inte har skett inom föreskriven tid ska tillämpas även i fråga om en låntagare som är bosatt i Sverige. Punkterna 2–4 i övergångsbestämmelserna till lagen

(1988:877) om ändring i studiestödslagen (1973:349), 8 kap. 39 och 40 §§ studiestödslagen (1973:349) i dess lydelse före den 1 januari 1989 och punkterna 9 och 10 ska inte tillämpas vid återbetalning som sker efter ett beslut enligt 8 kap. 52 § studiestödslagen (1973:349).

19. Studielån som har beviljats enligt studiestödslagen (1973:349) i dess lydelse efter den 31 december 1988 får sägas upp till omedelbar betalning om låntagaren har fått påminnelser och krav och trots det inte har betalat förfallna årsbelopp eller avgifter. Bestämmelserna i 8 kap. 6 § studiestödslagen (1973:349) i dess lydelse efter den 31 december 1988 och punkterna 9, 10 och 16 ska inte tillämpas i fråga om återbetalning av lån som har sagts upp enligt denna bestämmelse. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om hur studielån som sagts upp enligt denna bestämmelse och förfallna avgifter som hör till lånet ska betalas.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010.

2. I fråga om ansökningar om studiemedel som kommit in till Centrala studiestödsnämnden efter ikraftträdandet och som avser tid därefter tillämpas 3 kap. 7 § i dess nya lydelse.

3. I fråga om avskrivning av studielån vid vård av barn eller närstående för vårdperioder som inleds efter ikraftträdandet tillämpas 4 kap. 23 § i dess nya lydelse.

4. I fråga om årsbelopp och avgifter som förfaller till betalning efter ikraftträdandet tillämpas 4 kap. 27 a § samt punkterna 18 och 19 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna.

3 Ärendet och dess beredning

Till grund för propositionen ligger den studiesociala kommitténs betänkande Stärkt stöd för studier – tryggt, enkelt och flexibelt (SOU 2009:28) och fyra promemorior. Vidare föreslås i propositionen vissa följändringar med anledning av att Lissabonfördraget har trätt i kraft den 1 december 2009.

Stärkt stöd för studier – tryggt, enkelt och flexibelt (SOU 2009:28)

I november 2007 tillsatte regeringen en parlamentarisk kommitté som, med utgångspunkt i att studiemedelssystemet och de sociala trygghetsystemen ska samverka på ett optimalt sätt, skulle överväga och föreslå åtgärder vad gäller studerandes ekonomiska och sociala situation (dir. 2007:153). Kommittén antog namnet Studiesociala kommittén (U 2007:13). I mars 2009 överlämnade kommittén sitt betänkande Stärkt stöd för studier – tryggt, enkelt och flexibelt (SOU 2009:28). Regeringens förslag och bedömningar i denna proposition om förbättrade villkor för studerande som vårdar barn eller närstående, om avveckling av den högre bidragsnivån för vissa utbildningar på eftergymnasial nivå, om tydligare prövning av studieresultat och om behovet av att anpassa vissa bestämmelser om studiemedel för studier utomlands till EU-rätten grundar sig på kommitténs betänkande. En sammanfattning av relevanta delar av betänkandet finns i *bilaga 1*. Betänkandets lagförslag i aktuella delar finns i *bilaga 2*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Utbildningsdepartementet (U2009/2195/SV).

Återbetalning av studielån

Inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) har promemorian Uppsägning av studielån till omedelbar betalning (U2009/6570/SV) utarbetats. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 4*. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 5*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 6*. En sammanställning över remissyttrandena finns tillgänglig i Utbildningsdepartementet (U2009/6570/SV). Vidare har inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) promemorian Utökade möjligheter att meddela kompletterande bestämmelser om ändrade betalningsvillkor och sammanläggning (U2009/3764/SV) utarbetats. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 7*. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 8*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 9*. En sammanställning över remissyttrandena finns tillgänglig i Utbildningsdepartementet (U2009/3764/SV).

Centrala studiestödsnämnden (CSN) kom i juli 2009 in med en promemoria med en begäran till regeringen, Förslag till bestämmelse om interimistiska beslut (U2009/4442/SV). CSN:s promemoria har remitterats. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 10*. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 11*. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 12*. En sammanställning över remissyttrandena finns tillgänglig i Utbildningsdepartementet (U2009/4442/SV).

Ändringar i rätten till studiestöd för familjemedlemmar till vissa EES-medborgare

Under hösten 2009 utarbetades inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) promemorian Ändringar i rätten till studiestöd för familjemedlemmar till vissa unionsmedborgare (U2009/1493/SV). En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 13*. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 14*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 15*. En sammanställning över remissyttrandena finns tillgänglig i Utbildningsdepartementet (U2009/1493/SV).

Lissabonfördraget

Lissabonfördraget undertecknades den 13 december 2007 av företrädare för EU:s regeringar. Sveriges riksdag godkände fördraget den 20 november 2008. Fördraget trädde i kraft den 1 december 2009 vilket föranleder vissa konsekvensändringar i studiestödslagen (1999:1395). De föreslagna ändringarna är av sådant enkelt slag att regeringen bedömt att det saknas skäl att remittera förslagen.

4 Strävan efter ett effektivt och sammanhållet studiestödssystem

Det svenska studiestödet är generöst utformat och ger många personer ekonomiska förutsättningar att utbilda sig. Under 2008 hade närmare 940 000 personer någon form av studiestöd (främst studiemedel och studiehjälp). I budgetpropositionen för 2010 (prop. 2009/10:1 utg.omr. 15) föreslog regeringen att studiemedelsbeloppen ska höjas fr.o.m. den 1 januari 2010 och att det s.k. fribeloppet, dvs. den inkomst som en studerande kan ha utan att studiemedlen reduceras, ska höjas fr.o.m. den 1 januari 2011. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag (bet. 2009/10:UbU2, rskr. 2009/10:127). Dessa förändringar ger de studerande en förbättrad ekonomisk situation och ökade möjligheter att arbeta vid sidan om studierna. Den totala kostnaden för denna reform uppgår till drygt 200 miljoner kronor per år.

Regeringen eftersträvar ett effektivt och sammanhållet studiestödssystem som ska vara enhetligt och överblickbart för den enskilde. Studiestödssystemet måste vara långsiktigt samhällsekonomiskt hållbart och rättssäkerheten inom systemet måste vara hög. Det är därför viktigt att säkerställa att de utbetalningar som görs från systemet är riktiga och att den del av studiestödet som utgörs av lån återbetalas till fullo. Den totala studieskulden uppgick vid årsskiftet 2009/10 till ca 183 miljarder kronor. CSN redovisar att ca 13,3 procent eller ca 24,2 miljarder kronor utgörs av osäkra fordringar. Regeringen bedömer därför att det krävs ytterligare insatser för att upprätthålla den grundläggande principen att samtliga låntagare ska betala tillbaka sina skulder.

Regeringen anser att det i dag finns vissa brister i studiestödsförfatningarna som försvårar CSN:s fordringshantering och arbete med att minska antalet felaktiga utbetalningar. Bl.a. saknar CSN en möjlighet att säga upp studielån till omedelbar betalning om en låntagare missköter sin betalning. Vidare saknar CSN, till skillnad mot Försäkringskassan och arbetslöshetskassorna, en möjlighet att hålla inne en utbetalning under tid då den studerandes rätt till stödet är ifrågasatt. Regeringen lämnar i denna proposition förslag som syftar till att ge CSN bättre verktyg i myndighetens hantering av obetalda fordringar och i arbetet med att minska antalet felaktiga utbetalningar. Dessutom lämnas förslag som syftar till att underlätta CSN:s administration vid återbetalning av studielån.

Den studiesociala kommittén har haft regeringens uppdrag att bl.a. se över de studerandes ekonomiska och sociala situation. I sitt betänkande Stärkt stöd för studier – tryggt, enkelt och flexibelt (SOU 2009:28) har kommittén bl.a. lämnat förslag om förbättrade regler inom studiemedelsystemet för studerande som vårdar barn eller närstående, om högre krav på studieresultat och om att bidragsnivån bör vara densamma för alla studerande på eftergymnasial nivå. Regeringen anser att den ekonomiska situationen för studerande som vårdar barn eller närstående och som på grund av detta inte kan studera behöver förbättras. I denna proposition lämnas därför förslag till förändring av möjligheten till avskrivning av studielån i dessa situationer.

Regeringen anser att det är önskvärt att öka genomströmningen i den högre utbildningen, dels för att den studerandes skuldsättning därigenom kan minskas, dels för att möjliggöra ett tidigare inträde för studerande på arbetsmarknaden. Regeringen föreslår av den anledningen i denna proposition en tydligare prövning av studieresultat i syfte att främja en högre individuell prestationsgrad för studerande på högskolenivå. Vidare strävar regeringen efter ett samordnat studiestödssystem som ska vara enhetligt och uppfattas som rättvist av den enskilde. Regeringen anser därför att det finns skäl att förändra rätten till den högre bidragsnivån i studiemedlet vid vissa eftergymnasiala studier. Regeringens bedömning i denna del syftar till att göra bestämmelserna inom studiemedelsystemet mer enhetliga och rättvisa.

Studiestödssystemet som helhet påverkas i hög grad av internationella faktorer och bestämmelserna inom systemet måste kontinuerligt anpassas till ett alltmer globaliserat samhälle. Regeringen har därför tillsatt en utredare som ska se över hur systemet för studiemedel vid studier utomlands kan förenklas, förbättras och effektiviseras i syfte att öka den internationella rörligheten bland studerande (dir. 2009:124). Vidare ska ut-

redaren föreslå förändringar i de regelverk som styr CSN:s fordringshantering. Utredaren ska redovisa sitt uppdrag den 30 november 2010. Parallellt med denna översyn bedömer regeringen att vissa justeringar bör göras i det nationella regelverket på studiestödsområdet till följd av utvecklingen av EU-rätten och den praxis som följer av denna. Överklagandenämnden för studiestöd har slagit fast att vissa krav som ställs för rätt till studiemedel för studier utomlands strider mot grundläggande unionsrättsliga principer, vilket också den studiesociala kommittén pekar på. Regeringen föreslår vidare att bestämmelserna i studiestödslagen (1999:1395) om utländska medborgares rätt till studiestöd i form av studiemedel och studiehjälp anpassas för att fullt ut överensstämmer med EU-rätten. Därutöver måste vissa förändringar göras i studiestödslagen med anledning av Lissabonfördragets ikraftträdande.

5 Återbetalning av studielån

5.1 Tre olika lånesystem

CSN administrerar för närvarande återbetalning av studielån enligt tre olika återbetalningssystem som avser återbetalning av studielån som har lämnats enligt tre olika lånesystem:

- Återbetalningspliktiga studiemedel (lån tagna före den 1 januari 1989).
- Studielån (lån tagna under perioden den 1 januari 1989–den 30 juni 2001).
- Annuitetslån (lån tagna efter den 30 juni 2001).

Det totala antalet låntagare i de tre återbetalningssystemen uppgick under 2008 till ca 1,4 miljoner personer. En del låntagare har lån i mer än ett återbetalningssystem vilket innebär att CSN för närvarande sammantaget hanterar ca 1 643 000 lån.

Bestämmelserna om återbetalning av studielån tagna efter den 30 juni 2001 finns i studiestödslagen (1999:1395). Enligt ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till denna lag gäller den äldre studiestödslagen (1973:349) fortfarande i fråga om återbetalning av lån tagna före den 1 januari 1989 och under perioden den 1 januari 1989–den 30 juni 2001.

Det lånesystem som var i bruk under tiden den 1 januari 1989–den 30 juni 2001 infördes genom lagen (1988:877) om ändring i studiestödslagen (1973:349). Enligt ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till denna ändringslag ska den äldre studiestödslagen i dess äldre lydelse fortfarande tillämpas i fråga om studiemedel som avser tid före den 1 januari 1989. Den äldre studiestödslagen tillämpas således fortfarande enligt två olika lydelse som avser de två äldre återbetalningssystemen. Eftersom återbetalningen av lån pågår under många år

5.2 Uppsägning av studielån till omedelbar betalning

Vid årsskiftet 2008/2009 var ungefär 68 000 låntagare bosatta utomlands och deras totala studieskuld uppgick till ca 12,5 miljarder kronor. Av dessa låntagare har ungefär 30 000 obetalda årsbelopp till CSN. Dessa låntagare som missköter sin återbetalning har tillsammans en total studieskuld som uppgår till ca två miljarder kronor.

CSN har under de senaste åren intensifierat sin kravhantering vad avser utomlands bosatta låntagare och vidtagit åtgärder för att driva in fordringar utomlands. Myndigheten har bl.a. inlett rättsliga åtgärder i Norge, Danmark och Finland. Under 2008 har CSN även arbetat med avtal och fullmakter som syftar till att möjliggöra delgivning utomlands. Trots dessa åtgärder har det under de senaste åren endast varit möjligt för CSN att driva in ca 22 miljoner kronor årligen. Regeringen anser att det är nödvändigt med kraftfulla insatser för att öka dessa belopp och säkerställa att studielån återbetalas i så hög utsträckning som möjligt. Regeringen har som tidigare nämnts därför, förutom den åtgärd som föreslås i det följande, tillsatt en utredare som har i uppdrag att bl.a. föreslå förändringar i de regelverk som styr CSN:s fordringshantering (dir 2009:124). Utredaren ska bl.a. utreda om en skuldförbindelse kan åstadkomma en förbättrad skuldsäkring av studieskulden samt föreslå hur en sådan kan genomföras. Vidare ska utredaren se över hur en skyldighet för den enskilde att lämna giltig adress till CSN kan införas samt vilka sanktioner som kan vara lämpliga om skyldigheten inte uppfylls.

5.2.1 Möjlighet för CSN att säga upp lån till omedelbar betalning

Regeringens förslag: CSN ska få säga upp studielån (lån tagna under perioden den 1 januari 1989–den 30 juni 2001) och annuitetslån (lån tagna efter den 30 juni 2001) till omedelbar betalning, om låntagaren trots påminnelser och krav inte har betalat årsbeloppet eller avgifterna. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om hur ett lån som har sagts upp och avgifter som hör till lånet ska betalas tillbaka.

CSN ska få säga upp lån i form av återbetalningspliktiga studiemedel (lån tagna före den 1 januari 1989) oavsett i vilket land låntagaren är bosatt.

För lån som har sagts upp till omedelbar betalning ska bestämmelser om nedsättning av årsbelopp, samordnad betalning, ändrade betalningsvillkor, sammanläggning av studielån och överföring av studielån inte tillämpas.

Regeringens bedömning: CSN bör få meddela föreskrifter om hur studielån och annuitetslån och avgifter som hör till lånen ska betalas tillbaka. Studiestödsförordningen bör ändras i enlighet med detta.

Promemorians förslag: Förslaget i promemorian Uppsägning av studielån till omedelbar betalning (U2009/6570/SV) överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser, bland vilka kan nämnas *Försäkringskassan*, *Socialstyrelsen*, *Skatteverket* och *Kronofogdemyndigheten*, tillstyrker förslaget i sak. *Riksdagens ombudsmän (JO)* tillägger dock att det sett ur ett avtalsförhållandeperspektiv finns vissa betänkligheter mot att, på det sätt som föreslås, ensidigt ändra ingångna avtalsvillkor. JO anser därför att frågan om möjligheten att säga upp lån till omedelbar betalning även ska omfatta lån som tagits innan bestämmelsen ändrats bör belysas och övervägas ytterligare.

Kammarrätten i Göteborg anser att det inte klart framgår av lagförslaget om det räcker med att en del av årsbeloppet har förfallit till betalning eller om samtliga delbelopp måste ha förfallit till betalning för att uppsägning av lånet ska kunna ske. *Sveriges Farmaceutförbund* anser att man bör förtydliga vid vilken tidpunkt ett lån ska få sägas upp, dvs. hur många månadsbetalningar som ska ha förfallit till betalning innan lånet får sägas upp, t.ex. hur många påminnelser som krävs. *Länsrätten i Västernorrlands län* anser det önskvärt att det tydligare anges i vilka situationer en omedelbar uppsägning av lånet kan bli aktuell. Enligt länsrättens mening kan en allmänt hållen bestämmelse som den föreslagna bidra till att rättstillämpningen inte blir enhetlig och diskriminerande mot t.ex. låntagare bosatta i annat EU-land.

Landsorganisationen i Sverige (LO) konstaterar att låntagarnas rätts-säkerhet har beaktats genom att åtskillnad görs mellan låntagare som medvetet och konsekvent undandrar sig återbetalning och låntagare med svag betalningsförmåga, eftersom de senare fortsatt kommer att ha möjlighet att ansöka om nedsättning av återbetalningen och om avskrivning.

Även CSN tillstyrker förslaget i sak och menar att möjligheten att säga upp lån till omedelbar betalning kommer att ge myndigheten ett bättre verktyg att driva in studieskulder, framför allt i utlandet. När det gäller den närmare utformningen av författningstexten anser CSN att det bör övervägas om det är nödvändigt att uttryckligen ange att bestämmelserna om nedsättning inte ska tillämpas på lån som sagts upp till omedelbar betalning, då det efter det att en skuld har sagts upp till omedelbar betalning inte kommer att debiteras några ytterligare årsbelopp för den skulden och det således inte finns något årsbelopp som kan sättas ned. Om detta ändå bör anges i författningstexten, bör motsvarande även anges i fråga om lån tagna före den 1 januari 1989. Vidare anser CSN att det i författningstexten bör tilläggas att möjligheterna till samordnad betalning, ändrade betalningsvillkor, sammanläggning av studielån och överföring av studielån inte ska tillämpas i fråga om lån som har sagts upp till omedelbar betalning. *Länsrätten i Stockholms län* anser i likhet med CSN att det bör anges att bestämmelserna om samordnad betalning och överföring inte ska tillämpas när en studieskuld har sagts upp till omedelbar betalning. Länsrätten anser också att det i fråga om studielån tagna före den 1 januari 1989 bör anges att bestämmelserna om nedsättning av årsbelopp inte ska tillämpas efter det att lånet har sagts upp till omedelbar betalning.

Studielån och annuitetslån

CSN har i dag ingen möjlighet att säga upp lån eller övriga fordringar till omedelbar betalning vad avser lån tagna efter den 1 januari 1989, dvs. studielån och annuitetslån. Återbetalningen administreras genom att CSN för varje år fastställer ett årsbelopp som låntagaren ska betala under året. Om en låntagare som är bosatt i Sverige inte betalar hela årsbeloppet kan det som inte återbetalats drivas in av Kronofogdemyndigheten utan att beloppet först har fastställts genom ett utslag eller en dom. Den indrivning av årsbelopp som sker i Sverige vållar således i normalfallet inga administrativa problem för CSN. Vid indrivningen av obetalda fordringar från låntagare bosatta utomlands kan dock CSN endast initiera rättsliga processer på redan förfallna belopp, vilket normalt innebär att enbart en del av skulden fastställs genom det rättsliga avgörandet.

Ett årsbelopp kan kvarstå obetalt under innevarande år och under tre efterföljande år. Därefter tas beloppen bort från betalningsplanen. Detta följer av bestämmelser i 4 kap. 27 § studiestödslagen (1999:1395). Det innebär dock inte att denna del av skulden skrivs av från studielånet eftersom de obetalda beloppen fortfarande är en del av den totala skulden. Beloppen återförs tillsammans med de avgifter som påförts låntagaren till den ordinarie studieskulden och påverkar alltså skuldens storlek och därmed också storleken på framtida årsbelopp.

Systemet med att debiteringen av belopp efter en viss tidpunkt upphör, medför att det totala förfallna beloppet för en låntagare som inte betalar i rätt tid förändras över tid. Detta förfaringsätt är normalt inte något problem om låntagaren är bosatt i Sverige. Om låntagaren däremot befinner sig utomlands och inte betalar årsbeloppen till CSN, medför detta problem både när inkassoåtgärder vidtas och vid rättsliga processer, eftersom det inte är självklart att svenska studiestödsregler kan tillämpas vid kravverksamhet utanför Sverige.

Med dagens regler riskerar dessutom CSN att behöva gå till domstol upprepade gånger beträffande en och samma låntagare om låntagaren inte betalar de årsbelopp som fastställs för tid efter den som omfattas av den första domstolsprövningen.

För att effektivisera indrivningen av fordringar främst från låntagare bosatta utomlands föreslås därför att det ska införas en möjlighet att säga upp studielån (lån tagna mellan den 1 januari 1989 och den 30 juni 2001) och annuitetslån (lån tagna efter den 30 juni 2001) till omedelbar betalning om låntagaren trots påminnelser och krav inte betalat årsbeloppet. Därmed kan statens fordran avgöras i en enda rättslig process. Möjligheten att säga upp studielån och annuitetslån till omedelbar betalning är något som bara ska nyttjas i undantagsfall och för de låntagare som trots påminnelser och krav inte betalar sina studieskulder. *Kammarrätten i Göteborg* och *Svenska farmaceutförbundet* har i sina remissvar visat på att det är oklart om hela årsbeloppet ska vara obetalt för att studieskulden ska kunna sägas upp till omedelbar betalning. Som framgått ovan fastställer CSN vid ett kalenderårsskifte storleken på det årsbelopp som ska debiteras låntagaren. Betalningen av detta årsbelopp fördelas normalt på

fyra betalningstillfällen under året. Låntagaren kan dock efter överenskommelse med CSN få årsbeloppet fördelat på mellan ett till tolv betalningstillfällen. Regeringen anser att det i normalfallet bör krävas att hela det debiterade årsbeloppet som har förfallit till betalning kvarstår obetalt för att studieskulden ska kunna sägas upp till omedelbar betalning. Det bör dock vid vissa särskilda förhållanden räcka med att endast en del av årsbeloppet har förfallit till betalning för att uppsägning ska kunna ske. Som exempel kan nämnas den situationen att låntagare sätter i system att endast betala en mindre del av årsbeloppet för att undgå att lånet sägs upp. I ett sådant fall bör det vara möjligt för CSN att säga upp lånet till omedelbar betalning.

Som framgått ovan har CSN ofta goda möjligheter att kräva in obetalda fordringar beträffande låntagare bosatta i Sverige via indrivning hos Kronofogdemyndigheten. Därför bör det endast undantagsvis finnas behov av att använda bestämmelsen i fråga om sådana låntagare. Ett sådant undantag skulle t.ex. kunna vara fall där en låntagare som av CSN bedöms ha betalningsförmåga och trots åtgärder från Kronofogdemyndigheten har undandragit sig betalningsansvar.

Utöver det ovan sagda anser regeringen, även med beaktande av vad *Länsrätten i Västernorrlands län* har anfört, att det i första hand bör ankomma på CSN att fastställa principer för när möjligheten att säga upp lån till omedelbar betalning bör komma till användande. Det kan vara lämpligt att dessa principer fastställs genom myndighetsföreskrifter. Regeringen förutsätter också att möjligheten att säga upp studielån till omedelbar betalning inte används annat än i situationer där myndigheten bedömer sannolikheten att få en återbetalning till stånd enligt ordinarie regler som liten.

Återbetalningspliktiga studiemedel

Vad gäller återbetalningspliktiga studiemedel (lån tagna före den 1 januari 1989) så finns det en möjlighet för CSN att säga upp lån till omedelbar betalning. Detta gäller dock enbart i fråga om låntagare som är bosatta utomlands.

Länsrätten i Västerbottens län har i två avgöranden funnit att bestämmelsen som möjliggör uppsägning av studiemedelsfordringar till omedelbar betalning för personer bosatta utomlands strider mot EU-rätten, eftersom bestämmelsen missgynnar låntagare som är bosatta utomlands då den saknar motsvarighet för låntagare som bor i Sverige. Med hänsyn till det anser länsrätten att bestämmelsen inte bör tillämpas för de arbetstagare eller egenföretagare som avses i artiklarna 45 och 20 i EUF-fördraget (tidigare artiklarna 39 och 43 i EG-fördraget) och att studiemedelsfordringar därmed inte bör sägas upp för personer som omfattas av dessa artiklar.

Som framgått i det föregående är det viktigt att CSN, när det gäller låntagare som inte betalar sina studieskulder, har en möjlighet att säga upp hela fordran till omedelbar betalning. Som redovisats ovan fungerar kravhanteringen för de låntagare som är bosatta i Sverige i dag tillfredställande. Som också framgått i det föregående är det betydligt svårare för CSN att kräva in obetalda fordringar utomlands. Samtidigt är

det viktigt att bestämmelser i studiestödsförfattningarna inte har ett innehåll som står i strid med de förpliktelser som åvilar Sverige enligt EU-rätten.

Sammantaget finns alltså även skäl att förändra bestämmelserna om CSN:s möjlighet att säga upp återbetalningspliktiga studiemedel (studielån tagna före den 1 januari 1989) till omedelbar betalning så att bestämmelsen inte längre anger att uppsägning endast kan ske i fall när låntagaren är bosatt utomlands. Bestämmelsen ska i stället innebära att möjligheten att säga upp studiemedelsfordringar ska omfatta samtliga låntagare, oberoende av var de är bosatta. Studiemedelsfordringar kan då sägas upp till omedelbar betalning under förutsättning att låntagaren inte har betalat årsbeloppet eller eventuella avgifter i rätt tid. Genom en sådan ändring kommer bestämmelsen inte längre att kunna betraktas som diskriminerande.

Påminnelser och krav

Regeringen har i 4 kap. 7 § studiestödsförordningen (2000:655) bemyndigat CSN att bestämma inom vilken tid och på vilket sätt som låntagaren ska betala sitt årsbelopp och tillhörande avgifter. Vidare har regeringen i 4 kap. 8 § samma förordning föreskrivit att CSN får skicka en påminnelse till låntagaren om denne inte har betalat årsbeloppet senast fem dagar efter förfallodagen.

Om en betalning inte har kommit in till CSN i tid skickar myndigheten således ut en påminnelse till låntagaren och debiterar samtidigt en påminnelseavgift. Om låntagaren trots detta inte betalar skickar CSN ut ytterligare en påminnelse om betalning. Uteblir betalningen även efter denna andra påminnelse skickar CSN ut ett kravbrev till låntagaren. Efter detta krav kan myndigheten sedan påbörja eventuella indrivningsåtgärder. Regeringen förutsätter att CSN även fortsättningsvis kommer att hantera påminnelser och krav på detta sätt i situationer där det kan bli aktuellt att säga upp hela lånet till omedelbar betalning. Låntagaren riskerar således inte att lånet sägs upp till omedelbar betalning om låntagaren inte har fått minst två påminnelser och ett krav och därefter inte har betalat årsbeloppet. Regeringen förutsätter även att CSN vidtar de åtgärder som krävs för att säkerställa att påminnelser och krav når fram till låntagaren.

Ändrade villkor för tidigare beviljade lån

Regeringens förslag kan sägas innebära en förändring av redan ingångna låneavtal mellan låntagare och CSN i och med att det införs en möjlighet för myndigheten att i vissa fall säga upp lånet till omedelbar betalning, även för lån som har tagits innan bestämmelserna ändrats. JO har i sitt remissvar angett att frågan bör övervägas ytterligare innan de ingångna avtalsvillkoren ändras. Sett enbart ur ett avtalsförhållandeperspektiv kan det finnas vissa betänkligheter mot att på detta sätt ensidigt ändra ingångna avtalsvillkor. Inledningsvis kan sägas att studielån är en förmån som tillhandahålls alla medborgare enligt ett regelverk som anges i lag och förordning, vilket i sig gör att det finns betydande skillnader mot ett

civilrättsligt avtalsförhållande. Det är samtidigt också viktigt att beakta att de bestämmelser som reglerar återbetalning av de olika lånen tillkom under en tid då internationaliseringen inte var lika påtaglig som i dag. Arbetsmarknaden, liksom utbildningsmarknaden, blir allt mer global och människor väljer i större utsträckning att arbeta och studera utomlands. Det är därför viktigt att de förändringar som nu och i framtiden görs inom studiestödssystemet beaktar internationaliseringen och dess effekter. Studiestöd lämnas med allmänna medel och för att kunna fortsätta tillhandahålla de studerande ett generöst studiestödssystem krävs bl.a. att de studielån som den enskilde väljer att ta också betalas tillbaka. Det finns således enligt regeringens mening anledning att, även till den del det innebär att villkoren för återbetalning av redan tagna studielån förändras, införa en möjlighet att säga upp studielån till omedelbar betalning. Det är också viktigt att framhålla att den föreslagna förändringen endast påverkar de förhållandevis få låntagare som trots påminnelser och krav missköter sin återbetalning till CSN. För den absoluta majoriteten av låntagare innebär förslaget därmed ingen förändring i sak. Vidare anser regeringen att det förhållandet att en låntagare förlorar möjligheten att missköta sin återbetalning utan att riskera att lånet sägs upp knappast kan anses som ett beaktansvärt skäl mot att genomföra förändringen. Slutligen är det, för att förändringen ska ge önskvärd effekt inom CSN:s återbetalningsverksamhet, av stor betydelse att de nya bestämmelserna om möjlighet till omedelbar uppsägning av studielån införs för alla låntagare, såväl befintliga som nytillkommande. Regeringen anser således sammantaget att det mot bakgrund av vad som sagts i det föregående inte behövs några ytterligare överväganden i frågan. Möjligheten att säga upp lån till omedelbar betalning ska därför omfatta även lån som tagits före det att lagändringen träder i kraft. Möjligheten ska dock endast kunna användas i fråga om årsbelopp och avgifter som förfaller till betalning efter det att lagändringen har trätt i kraft.

Beslut om omedelbar uppsägning av lån kommer att kunna överklagas

Enligt 6 kap. 10 § studiestödslagen (1999:1395) och 8 kap. 25 § äldre studiestödslagen (1973:349) kan beslut om återbetalning av studielån överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Ett beslut om att säga upp lån till omedelbar betalning är ett beslut om återbetalning av studielån och besluten kommer därmed att kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Följder av att ett studielån sägs upp till omedelbar betalning

Utöver det som regeringen föreslår ska anges direkt i studiestödslagen, kan det finnas behov av ytterligare föreskrifter när det gäller hur ett uppsagt lån ska betalas tillbaka. Sådana föreskrifter kan t.ex. avse hur snart efter det att lånet har sagts upp som lånet och till det hörande avgifter ska betalas in och hur inbetalningen ska göras. *Svenska Farmaceutförbundet* har också i sitt remissvar uttalat att det bör preciseras bl.a. vid vilken tidpunkt lånet ska sägas upp. Regeringen anser dock att det inte är nödvändigt att meddela bestämmelser om detta i lag, utan regeringen eller

den myndighet som regeringen bestämmer bör meddela föreskrifter om detta. Prop. 2009/10:141

Regeringens bedömning är att CSN genom en ändring i studiestödsförordningen (2000:655) och dess ikraftträdande- och övergångsbestämmelser bör få meddela föreskrifter om hur lån som har sagts upp (studielån och annuitetslån) och till lånet hörande avgifter ska betalas tillbaka.

Mot bakgrund av det som CSN och *Länsrätten i Stockholms län* har anfört i sina remissvar finner regeringen att det är lämpligt att det i de föreslagna nya bestämmelserna förtydligas att reglerna om nedsättning av årsbelopp samt om hur en låntagare kan konvertera ett eller flera av sina lån till en annan låntyp, dvs. sammanläggning av studielån, samordnad betalning, ändrade betalningsvillkor och överföring, inte ska tillämpas när en studieskuld har sagts upp till omedelbar betalning. Av tydlighets-skäl ska det också i fråga om samtliga lånesystem anges att bestämmelserna om nedsättning av årsbelopp inte är tillämpliga efter det att ett lån har sagts upp till omedelbar betalning,

5.3 Utökade möjligheter att meddela kompletterande bestämmelser om ändrade betalningsvillkor och sammanläggning

Som angetts ovan har varje lån sina egna återbetalningsregler. Det innebär t.ex. att en låntagare som har lån i mer än ett lånesystem får separata inbetalningskort för varje lån. Dessutom påförs en separat expeditiionsavgift för varje lån. Även inbetalningarna hanteras per låntyp.

De låntagare som har återbetalningspliktiga studiemedel (lån tagna före den 1 januari 1989) eller studielån (lån tagna under tiden den 1 januari 1989–den 30 juni 2001) kan välja att begära ändrade betalningsvillkor så att lånet i stället ska återbetalas enligt bestämmelserna för annuitetslånet, dvs. enligt vad som gäller för lån tagna efter den 30 juni 2001.

Den som har både ett annuitetslån och ett eller flera äldre lån kan begära att få lägga samman de olika lånen till ett enda lån, s.k. sammanläggning. Efter sammanläggningen återbetalas hela lånet enligt reglerna för annuitetslånet.

Bestämmelserna i studiestödslagens ikraftträdande- och övergångsbestämmelser anger när beslut om ändrade betalningsvillkor och sammanläggning ska börja gälla. I lagen anges dock inte när en ansökan om ändrade betalningsvillkor eller sammanläggning senast ska lämnas in till CSN.

5.3.1 Tydligare reglering i fråga om ansökningstid avseende ändrade betalningsvillkor och sammanläggning

<p>Regeringens förslag: Studiestödslagen ska kompletteras med upplysningsbestämmelser om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om hur ansökningar om ändrade betalningsvillkor för studielån och om sammanläggning av studielån ska göras samt vid vilken tidpunkt sådana ansökningar senast ska göras.</p>
--

Regeringens bedömning: CSN bör få meddela föreskrifter om hur ansökningar om ändrade betalningsvillkor för studielån och om sammanläggning av studielån ska göras samt vid vilken tidpunkt sådana ansökningar senast ska göras.

Promemorians förslag: Förslaget i promemorian Utökade möjligheter att meddela kompletterande bestämmelser om ändrade betalningsvillkor och sammanläggning (U2009/3764/SV) överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser tillstyrker förslaget. CSN anser att det bör övervägas att ytterligare förtydliga bestämmelserna genom att i dem ange att den av låntagaren begärda förändringen ska träda i kraft den 1 januari ett visst år.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Nuvarande bestämmelser i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till studiestödslagen (1999:1395) anger att ändrade betalningsvillkor och sammanläggning ska börja tillämpas från och med det kalenderårsskifte som följer närmast på det år då låntagaren ansöker om ändrade betalningsvillkor eller sammanläggning av studielån. Bestämmelserna är dock otydliga när det gäller möjligheterna att meddela kompletterande föreskrifter om vid vilken tidpunkt ansökningar om ändrade betalningsvillkor och sammanläggning senast ska göras.

Det finns flera skäl till att det bör finnas en reglering kring när en ansökan om ändrade betalningsvillkor eller sammanläggning senast ska vara CSN tillhanda för att ändringen ska kunna börja gälla vid ett visst årsskifte. Främst handlar det om att CSN ska ha rimliga möjligheter att hantera den sökandes ansökan och hinna verkställa ändringen så att de nya villkoren kan börja gälla vid efterföljande årsskifte. Vidare har ändrade betalningsvillkor och sammanläggning av studielån betydelse vid CSN:s s.k. årsbearbetning, som sker vid årsskiftet och som bl.a. innebär att myndigheten fastställer låntagarens skuldstorlek samt ränta och årsbelopp eller årsavgift som låntagaren ska betala under följande år. Det är således viktigt att en ansökan om ändrade betalningsvillkor eller sammanläggning av lån kommer in till CSN i god tid före årsskiftet.

Sammantaget finns alltså skäl att tydliggöra vad som ska gälla för ansökningstid i fråga om ändrade betalningsvillkor och sammanläggning. Enligt regeringens uppfattning är det inte nödvändigt att reglera detta på lagnivå, utan det är tillräckligt att i de aktuella bestämmelserna upplysa om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om hur en ansökan om ändrade betalningsvillkor eller sammanläggning av lån ska göras samt vid vilken tidpunkt en sådan ansökan senast ska göras. CSN har i sitt remissvar påpekat att formuleringarna i lagtexten kan förtydligas ytterligare. Regeringens uppfattning är dock att de förändringar som nu föreslås är tillräckliga för att undanröja de oklarheter som funnits på området.

De föreskrifter som bedöms nödvändiga för att komplettera bestämmelserna i studiestödslagens ikraftträdande- och övergångsbestämmelser är föreskrifter på detaljnivå. Bestämmelser om när ansökningar om vissa andra sammanföringar av olika lån ska göras finns redan i CSN:s föreskrifter. Mot denna bakgrund bedömer regeringen att CSN bör få med-

delat föreskrifter även om hur ansökningar om ändrade betalningsvillkor för studielån och om sammanläggning av studielån ska göras och vid vilken tidpunkt sådana ansökningar senast ska göras. Det bör således i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till studiestödsförordningen (2000:655) anges att CSN får meddela sådana föreskrifter.

6 Möjlighet för CSN att i vissa fall hålla inne utbetalningar av studiestöd

6.1 Åtgärder mot felaktiga utbetalningar inom välfärdssystemen

Välfärdssystemen finansieras solidariskt med skattemedel. För att upprätthålla legitimiteten och förtroendet för transfereringssystemen är det viktigt att utbetalningar sker i tid och enbart till personer som är berättigade till stöd. Det är också av betydelse att det i de fall som det ändå sker felaktiga utbetalningar, finns möjligheter att vidta åtgärder så att felaktigheterna korrigeras.

Med utgångspunkt från vikten av god hushållning med de gemensamma resurserna har frågor om missbruk av välfärdssystemen blivit alltmer uppmärksammade under senare år.

De offentliga välfärdssystemen behöver utformas så att de blir stabila och trovärdiga inför framtiden. Regeringen har vidtagit en rad åtgärder för att öka kunskapen om förekomsten av och orsakerna till det som i dagligt tal kallas bidragsfusk. Åtgärder har också vidtagits för att motverka förekomsten av felaktiga utbetalningar i en vidare bemärkelse. Med felaktiga utbetalningar i det sammanhanget avses inte bara utbetalningar på grund av brottsliga gärningar utan också felaktiga utbetalningar som har andra förklaringar än att en enskild medvetet eller av oaktsamhet lämnar oriktiga uppgifter till den utbetalande myndigheten. Vikten av att värna människors tilltro till och lojalitet mot systemen har betonats.

Regeringen beslutade den 12 maj 2005 att tillkalla en särskild delegation med uppdrag att utgöra ett samverkansorgan för åtgärder mot felaktiga utbetalningar från de offentliga försäkrings- och bidragssystemen (FUT-delegationen). Delegationen lämnade sitt slutbetänkande Rätt och riktigt. Åtgärder mot felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen (SOU 2008:74) till regeringen den 3 juli 2008. I sitt slutbetänkande har delegationen lämnat förslag som bl.a. syftar till att förbättra förutsättningarna att fastställa sökandens inkomst och bostadsadress samt för att undvika felaktiga dubbelutbetalningar eller att ersättning betalas ut samtidigt med lön. Delegationen har också föreslagit att regeringen tillsätter en utredning om införande av administrativa sanktionsavgifter vid överträdelser mot lagstiftningen rörande välfärdssystemen. Regeringen har den 25 juni 2009 beslutat om direktiv till en sådan utredning (dir. 2009:66). Övriga förslag från FUT-delegationen bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Den 1 augusti 2007 trädde bidragsbrottslagen (2007:612) i kraft. Genom lagen infördes en delvis ny straffrättslig reglering för gärningar som innebär att någon lämnar oriktiga uppgifter eller inte anmäler ändrade förhållanden som han eller hon är skyldig att göra enligt lag eller förordning. En förutsättning för straffansvar enligt lagen är att gärningen har medfört fara för att en ekonomisk förmån felaktigt betalas ut eller betalas ut med ett för högt belopp. I bidragsbrottslagen avgränsas tillämpningsområdet på så sätt att lagen endast gäller sådana bidrag, ersättningar, pensioner och lån för personligt ändamål som enligt lag eller förordning betalas ut av Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, CSN, Migrationsverket, Arbetsförmedlingen, kommunerna och arbetslöshetskassorna. Lagen kom till för att anpassa den straffrättsliga regleringen till de speciella förhållanden som föreligger vid utbetalningar från välfärdssystemen och för att minska antalet felaktiga utbetalningar och stärka tilltron till välfärdssystemen.

Lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen trädde i kraft den 1 juni 2008. Underrättelseskyldigheten gäller när en myndighet har anledning att anta att en annan myndighet felaktigt har beslutat eller betalat ut en ekonomisk förmån till en enskild. Sådana förmåner som beslutas av Migrationsverket, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, CSN, Arbetsförmedlingen, kommunerna och arbetslöshetskassorna omfattas av lagen.

Riksdagen har under hösten 2008 beslutat om vissa lagändringar som möjliggör ett utökad elektroniskt informationsutbyte mellan de myndigheter som betalar ut förmåner. Informationsutbytet ska huvudsakligen ske genom s.k. direktåtkomst. Det utökade elektroniska informationsutbytet syftar till att underlätta handläggningen av vissa ärenden för berörda myndigheter (prop. 2007/08:160, bet. 2008/09:KU2, rskr. 2008/09:28). Lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 2009.

I januari 2009 överlämnade återkravsutredningen sitt betänkande Återkrav inom välfärdssystemen – förslag till lagstiftning (SOU 2009:6) till regeringen. I betänkandet lämnas förslag om en generell återkravslag som ska omfatta i princip alla de förmåner som ingår i det svenska välfärdssystemet. I huvudsak innebär den föreslagna lagen en samordning och modernisering av gällande bestämmelser. Genom den föreslagna lagen införs också en möjlighet till återkrav av vissa förmåner som nu inte kan återkrävas. Utredningens förslag bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Regeringen har också tillsatt en utredning med uppdrag att överväga om det är lämpligt att införa en ny konsekvens av brott enligt bidragsbrottslagen, benämnd bidragsspärr. Utredningen om bidragsspärr har i sitt betänkande Bidragsspärr (SOU 2008:100) föreslagit att en sådan spärr införs som en möjlig konsekvens av allvarliga bidragsbrott. Bidragsspärren innebär ett beslut om att en person som har gjort sig skyldig till brott enligt bidragsbrottslagen under viss tid inte har rätt till den förmån som brottet avsett. Från den föreslagna lagens tillämpningsområde undantas vissa förmåner som syftar till att tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå samt arbetslöshetsförsäkringen. Utredningens förslag bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Statskontoret har på regeringens uppdrag genomfört en utvärdering av återkravshantering hos CSN och Försäkringskassan. Av Statskontorets

rapport med anledning av uppdraget, Återkrav vid felaktiga utbetalningar – Försäkringskassans och CSN:s hantering av återkravsfordringar (2008:12), framgår att antalet återkravsbeslut som meddelats av CSN under åren 2003–2007 uppgick till mellan 40 000 och 70 000 per år motsvarande återkrav på mellan 270 och 390 miljoner kronor per år. Det sker alltså ett mycket stort antal återkrav och de sammanlagda återkrävda beloppen är betydande. I Statskontorets utvärdering konstaterades att CSN:s återkravsverksamhet visar en positiv resultatutveckling, men att den kvarvarande fordringsstocken fortfarande är betydande och inte minskar. Statskontoret framför två huvudförklaringar till varför återkravsverksamheten inte uppvisar ett bättre resultat. Dels saknas ett strategiskt angreppssätt hos myndigheten och regeringen, dels finns det systemhinder som begränsar myndighetens handlingsutrymme. Statskontoret nämner interimistiska beslut som en åtgärd som skulle minska tillflödet av nya återkrav.

Arbetsförmedlingen, CSN, Försäkringskassan, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, Migrationsverket, Socialstyrelsen, Skatteverket och Ekonomistyrningsverket (ESV) har ett regeringsuppdrag att samverka i det fortsatta arbetet avseende utveckling av metoder för och redovisning av resultat av arbetet mot felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen, vilket bl.a. innefattar systemövergripande riskanalyser, omfattningsstudier, framtagande av statistik och indikatorer, framtagande av kostnadseffektiva kontrollinsatser och informationsinsatser. Resultatet ska rapporteras årligen i en särskild skrivelse till regeringen.

ESV har i uppdrag att utveckla ett instrument för att möjliggöra att myndigheternas insatser avseende den kontrollverksamhet som är kopplad till utbetalningar från välfärdssystemen kan följas årligen.

Felaktiga uppgifter om inkomst är enligt vad regeringen erfarit en av de vanligaste orsakerna till felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Tillgång till månatliga inkomststoppgifter per individ ökar möjligheten till rätt utbetalning i tid. Regeringen har därför tillsatt en utredning, Månadsuppgiftsutredningen, S 2009:08 (dir. 2009:91), i syfte att utreda möjligheterna att inhämta månatliga inkomststoppgifter för varje individ.

Ett flertal reformer och åtgärder har genomförts på flera områden för att värna hållbarheten i trygghetssystemen. Regeringen avser att även i fortsättningen hålla fokus på dessa frågor i syfte att minska överutnyttjandet av trygghetssystemen och se till att utbetalningarna från välfärdssystemen till medborgarna sker med rätt belopp till rätt person i tid.

6.2 Möjlighet att hålla inne utbetalningar

Regeringens förslag: Om det finns sannolika skäl att anta att rätten till studiestöd enligt studiestödslagen har upphört eller att studiestödet kommer att minskas får CSN besluta att studiestödet ska hållas inne eller lämnas med ett lägre belopp till dess att slutligt beslut om rätt till studiestöd har fattats i ärendet.

Promemorians förslag: Förslaget i promemorian Förslag till bestämmelse om interimistiska beslut (U2009/4442/SV) överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna har inget att invända mot promemorians förslag, t.ex. *Försäkringskassan*, *Socialstyrelsen*, *Statskontoret* och *Luleå tekniska universitet*. *Kronofogdemyndigheten* tillstyrker förslaget och anför att möjligheten för CSN att kunna fatta interimistiska beslut om indragning eller minskning av studiestöd, utöver att minska antalet felaktiga utbetalningar, sannolikt också kommer att innebära att en del onödig handläggning och restföring hos Kronofogdemyndigheten undviks. *Statens skolinspektion* tillstyrker förslaget under förutsättning att de studerandes rättssäkerhet säkerställs. Bl.a. anser Skolinspektionen att det är angeläget att den studerandes rättssäkerhet säkerställs i alla led, såväl när det gäller skolornas rutiner för rapportering som när det gäller CSN:s rutiner för handläggningen samt tillämpning av beviskravet ”sannolika skäl”. Skolinspektionen vill även framhålla betydelsen av att CSN utarbetar en praxis kring kravet på ”sannolika skäl” så att det säkerställs att beviskravet inte anses uppfyllt i de fall det förekommer tveksamheter eller frågetecken kring skolornas rapportering. Vidare anses det särskilt angeläget att säkerställa att den föreslagna bestämmelsen inte får konsekvenser för skolornas vilja att rapportera elevernas frånvaro. *Överklagenämnden för studiestöd (ÖKS)* tillstyrker förslaget och ansluter sig till promemorians bedömning att flertalet uppgifter som lämnas från gymnasieskolorna om studieavbrott och olovlig frånvaro är tillförlitliga, medan uppgifter som lämnas från den kommunala vuxenutbildningen om studieomfattning inte alltid är av samma kvalitet utan ofta ändras. ÖKS påpekar vidare att det bör göras tydligt att det ska göras en individuell prövning i varje enskilt fall innan ett interimistiskt beslut fattas. Det bör inte vara tillåtet för CSN att med automatik stoppa utbetalningar när en ändringsrapport kommer in från en skola.

Malmö högskola och *Uppsala universitet* ställer sig avvisande till förslaget eftersom det inte helt går att bortse från risken att studiestöd kan komma att hållas inne felaktigt. *Sveriges förenade studentkårer (SFS)* och *Sveriges Elevråds Centralorganisation (SECO)* avstyrker förslaget och menar att de studerande redan i dagsläget är en utsatt grupp och att den föreslagna bestämmelsen ytterligare skulle försämra deras situation. Dessutom skulle bestämmelsen sätta de studerandes rättssäkerhet ur spel. *Landsorganisationen i Sverige (LO)* ställer sig positiv till förslaget men påpekar att speciellt för de gymnasiestuderande är det viktigt att kvaliteten på de uppgifter som lämnas till CSN är hög och att CSN:s kommunikation med de studerande eller deras vårdnadshavare är snabb och tydlig. *Tjänstemännens centralorganisation (TCO)* är i grunden positiv till förslaget men anser att det fortfarande finns vissa oklarheter kring rättssäkerheten i förslaget och att ett införandet av föreslagen bestämmelse inte har utretts tillräckligt, något som dessutom den studiesociala kommittén tar upp i sitt betänkande, SOU 2009:28 Stärkt stöd för studier – tryggt, enkelt och flexibelt. TCO menar att det vore till fördel om så skedde innan CSN ges möjlighet att fatta interimistiska beslut.

Skälen för regeringens förslag: Det finns inte någon bestämmelse som ger CSN möjlighet att hålla inne studiestöd eller lämna studiestöd

med ett lägre belopp under tiden från det att rätten till studiestöd ifrågasätts till dess att ett slutligt beslut fattas i ärendet. Det finns inte heller någon allmän regel om att en förvaltningsmyndighet har rätt att fatta preliminära eller interimistiska beslut. På vissa områden finns dock specialregler som medger sådana beslut. Försäkringskassan har t.ex. rätt att fatta preliminära beslut som innebär att myndigheten får hålla inne en betalning om det finns sannolika skäl att den är felaktig, 20 kap. 2 a § lagen (1962:381) om allmän försäkring. Sedan mars 2009 har även arbetslöshetskassorna fått en rätt att hålla inne arbetslöshetsersättning tills dess att beslut om avstängning eller nedsättning fattas, 70 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.

Om CSN i ett ärende får uppgifter från en skola eller en högskola som innebär att rätten till studiestöd för en person ifrågasätts, ska CSN enligt den allmänna bestämmelsen i 17 § förvaltningslagen (1986:223) kommunicera uppgifterna med den studerande innan myndigheten fattar beslut om att hålla inne studiestödet eller lämna studiestöd med ett lägre belopp. Under tiden som denna kommunikering genomförs hinner ofta ytterligare minst ett månadsbelopp med studiehjälp eller minst ett fyra-veckorsbelopp med studiemedel betalas ut. Detta leder till att den studerandes skuld fortsätter att växa under utredningstiden, samtidigt som möjligheterna till avräkning mot kommande utbetalningar av stöd minskar. Det innebär följaktligen att det belopp som i slutändan kommer att behöva återkrävas ökar. Att som *Länsrätten i Göteborg* förordrar kommunicera med den studerande inför ett eventuellt interimistiskt beslut skulle således inte innebära att beslutet att hålla inne eller sätta ned stödet kommer att fattas så mycket tidigare än vad som redan är fallet i dag. Ju större skulderna blir, desto svårare är det också för CSN att genom återkrav återfå hela det felaktigt utbetalda beloppet. Det kan vidare framstå som omotiverat att den studerande får ytterligare studiestöd utbetalat som han eller hon med största sannolikhet inte har rätt till. *ÖKS* har vidare i sitt remissvar påtalat att det även för studiestöd i form av studiehjälp kan bli fråga om betydande belopp som betalas ut under en månad om den studerande även får extra tillägg och inackorderings-tillägg, och som efter ett beslut kan komma att bli föremål för återkrav.

Enligt regeringens mening är det troligt att en möjlighet att hålla inne utbetalningar, som med stor säkerhet kan antas vara felaktiga, skulle minska de felaktiga utbetalningarna av studiemedel och studiehjälp. Även den enskildes intresse av att inte drabbas av återkrav talar för en bestämmelse som den föreslagna.

Enligt CSN har uppgifter från utbildningsanordnare om studieavbrott och minskad studietakt stor tillförlitlighet. Det är också endast i undantagsfall som studerande vid kommunikering lämnar uppgifter som innebär att skolans uppgifter kan ifrågasättas. I normalfallet utgör också skolans uppgifter grund för CSN:s slutliga beslut om indragning av studiestöd eller minskning av studiestöd på grund av minskad studieomfattning. *ÖKS* har i sitt remissvar anfört att skolornas uppgifter, speciellt vad gäller de uppgifter som gymnasieskolorna lämnar om studieavbrott och olovlig frånvaro, har hög tillförlitlighet.

CSN har även gjort en bedömning att risken för obefogade interimistiska beslut måste anses vara relativt liten, eftersom uppgifterna som kommer att ligga till grund för besluten erfarenhetsmässigt har stor till-

förlitlighet. Regeringen gör samma bedömning men anser att det är av stor vikt att CSN och utbildningsanordnarna har väl utarbetade rutiner kring vad som ska gälla för studierapportering och att det säkerställs att de uppgifter som utbildningsanordnare lämnar till CSN är av hög kvalitet. Detta är även något som *Skolinspektionen* framhåller i sitt remissvar. I detta sammanhang kan även nämnas att Utbildningsdepartementet för närvarande bereder vissa förslag till åtgärder vad gäller utbildningsanordnarens rapportering av studieuppgifter till CSN, som Statskontoret har lämnat i sin rapport Rätt men ändå fel – en granskning av Centrala studiestödsnämndens arbete för att förhindra felaktiga utbetalningar (2009:8). De förslag som Statskontoret lämnar i rapporten syftar till att ytterligare förbättra den rapportering av studieuppgifter som sker mellan utbildningsanordnarna och CSN.

Flertalet remissinstanser, bl.a. *Malmö högskola*, *Uppsala universitet*, *SFS*, *SECO*, *LO*, *TCO* och *Skolinspektionen*, uttrycker en oro över att de studerande kan komma att drabbas negativt av den föreslagna bestämmelsen och att de studerandes rättssäkerhet kan komma att äventyras. Ett interimistiskt beslut om att i vissa fall hålla inne en utbetalning av studiestöd ska dock endast kunna fattas om det finns sannolika skäl att anta att rätten till studiestöd har upphört eller att studiestödet kommer att minska. Ett exempel på när det kan finnas sannolika skäl för detta är om en utbildningsanordnare på ett tydligt sätt har meddelat att en studerande har avbrutit sina studier eller minskat sin studieomfattning och det inte finns några andra uppgifter i ärendet som talar emot detta. Genom detta krav på sannolika skäl säkerställs också att något interimistiskt beslut inte fattas i de fall det förekommer tveksamheter eller frågetecken kring utbildningsanordnarens rapportering. *ÖKS* har i sitt remissvar framfört att det alltid bör göras en individuell prövning innan ett interimistiskt beslut fattas. Regeringen delar den bedömningen. Regeringen vill dessutom i sammanhanget erinra om att de studerande alltid har en skyldighet att själva anmäla sådana förändringar av sina förhållanden som har betydelse för rätt till studiestödet eller studiestödets storlek. Detta följer av bestämmelser i studiestödslagen (1999:1395) och studiestödsförordningen (2000:655).

Det är viktigt att CSN minimerar risken att felaktiga beslut fattas om att hålla inne eller minska studiestöd. Det är därför av yttersta vikt att CSN prioriterar dessa ärenden inom sin verksamhet efter det att ett interimistiskt beslut har fattats och omedelbart kommunicerar uppgifter som lämnats av utbildningsanordnare samt omgående utreder eventuella invändningar från de studerande. Det är även viktigt att de interimistiska beslut som fattas ständigt omprövas. Så fort en studerande kommer in med synpunkter som gör att det uppstår tveksamheter om ett interimistiskt beslut är befogat ska CSN också ompröva beslutet.

Regeringen har förståelse för den oro som vissa remissinstanser för fram över att interimistiska beslut kan försvåra studenternas situation. Regeringen anser dock att de krav på rättssäkerhet som kan ställas är väl uppfyllda och att någon ytterligare utredning, som *TCO* har föreslagit, inte är nödvändig. Regeringen konstaterar också att möjligheten att fatta interimistiska beslut om att hålla inne eller sätta ned en förmån inte är någon ny företeelse, utan att sådana möjligheter redan finns för ersättningar som betalas ut av Försäkringskassan och arbetslöshetskassorna.

Det finns inte heller något som på avgörande sätt skiljer de förmåner som betalas ut av dessa instanser från studiestödet, vare sig vad gäller förmånens syfte eller behovet av att hindra felaktiga utbetalningar av förmånen.

Regeringen föreslår således att det ska införas en möjlighet för CSN att besluta att studiestöd får hållas inne eller lämnas med ett lägre belopp, till dess att slutligt beslut om rätt till studiestöd fattas i ärendet, om det finns sannolika skäl att anta att rätten till studiestöd har upphört eller att studiestödet kommer att minskas.

Enligt 6 kap. 10 § studiestödslagen får beslut i ärenden om återbetalning av studielån överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Av 6 kap. 11 § samma lag framgår att beslut i övriga ärenden om studiestöd får överklagas till ÖKS. Med stöd av den senare bestämmelsen kan t.ex. CSN:s beslut om en persons rätt till studiehjälp eller studiemedel eller om återkrav av dessa stöd överklagas. Ett interimistiskt beslut om indragning eller minskning av studiestöd i form av studiemedel eller studiehjälp är ett beslut som rör en persons rätt till studiestöd. I enlighet med bestämmelsen i 6 kap. 11 § studiestödslagen kommer således ett sådant interimistiskt beslut som CSN enligt förslaget kommer att kunna fatta att kunna överklagas till ÖKS. Även möjligheten att överklaga beslut bidrar till att de studerandes rättssäkerhet garanteras.

7 Förbättrade villkor för studerande som vårdar barn eller närstående

7.1 Nuvarande bestämmelser om studiemedel vid vård av barn eller närstående

För studerande som vårdar barn eller närstående finns ett särskilt skydd inom studiemedelssystemet.

Studerande med barn har under vissa förutsättningar rätt att behålla sina studiemedel under tid då de inte kan studera på grund av vård av sjukt barn. Reglerna harmonierar med de bestämmelser som gäller för tillfällig föräldrapenning enligt 4 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring. Av studiestödslagen (1999:1395) framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om studerandes rätt till studiemedel vid ledighet för tillfällig vård av barn och vid ledighet för närståendevård. Regeringen har meddelat sådana föreskrifter i studiestödsförordningen (2000:655) och CSN får i enlighet med dessa meddela närmare föreskrifter om en studerandes rätt till studiemedel i dessa situationer. CSN har utfärdat föreskrifter om studiemedel vid tillfällig vård av barn och vid vård av närstående i CSN:s föreskrifter och allmänna råd (CSNFS 2001:1) om beviljning av studiemedel. Av dessa föreskrifter framgår att rätten att behålla studiemedlen vid tillfällig vård av sjukt barn gäller i sammanlagt 24 veckor per kalenderår och barn. Utöver möjligheten till att behålla studiemedel vid tillfällig vård av barn finns också möjlighet för den andre föräldern att behålla

studiemedel under ledighet i två veckor vid barns födelse, vilket motsvarar de s.k. pappadagarna i föräldraförsäkringen.

Studerande har också möjlighet att under en viss tid behålla studiemedlen när de på grund av vård av en svårt sjuk närstående i Sverige inte kan studera. I begreppet närstående ligger att vårdaren och den sjuke ska ha en nära relation till varandra. Med svårt sjuk menas att den vårdades hälsotillstånd är så nedsatt att det föreligger en påtaglig fara för den sjukas liv. På motsvarande sätt som att en studerande under vissa förutsättningar kan behålla sina studiemedel vid vård av barn finns bestämmelser om studiemedel vid vård av närstående i CSN:s föreskrifter. Dessa regler anknyter till bestämmelserna i lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård. Vid vård av närstående kan en studerande normalt behålla studiemedlen i högst 20 veckor utan att bedriva några studier.

Gemensamt för de som vårdar barn eller närstående är bl.a. att den period som en studerande har vårdat barn eller närstående inte räknas in i den längsta tid som en studerande sammanlagt har rätt till studiemedel. En studerande som under viss tid är förhindrad att studera på grund av vård av sjukt barn eller sjuk närstående har alltså rätt att behålla studiemedlen under den tid som vården pågår och det totala antal veckor som den studerande har rätt till studiemedel kan förlängas med det antal veckor som vården har pågått. Till skillnad mot vad som gäller vid egen sjukdom längre än 30 dagar finns det dock ingen möjlighet för den studerande att få studiemedlets lånedel avskriven för den tid som han eller hon vårdar sjukt barn eller närstående.

7.2 Möjlighet till avskrivning av studielån vid vård av barn eller närstående

Regeringens förslag: Studielån får skrivas av helt eller delvis om lånet har tagits emot under tid då den studerande har vårdat barn eller närstående. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om sådan avskrivning.

Regeringens bedömning: Avskrivning av studielån för tid då en studerande vårdat sjukt barn eller sjuk närstående bör kunna ske från och med den trettioförsta vårdagen. Vid beräkning av vårdperiodens längd för rätt till avskrivning av studielån bör två eller flera vårdperioder få räknas som en sammanhängande vårdperiod om den senare börjar inom tjugo dagar från det att den tidigare slutade.

En studerande som gör uppehåll i studierna för att vårda barn bör kunna styrka orsaken till studieuppehållet med ett läkarintyg från och med barnets åttonde sjukdag.

Studiestödsförordningen bör ändras i enlighet med ovanstående.

Studiesociala kommitténs förslag: Överensstämmer huvudsakligen med regeringens. Kommittén lämnade dock inget förslag om att vård av barn efter åttonde sjukdagen bör styrkas med läkarintyg.

Remissinstanserna: Merparten av instanserna, bl.a. *Försäkringskassan*, *Saco* och *Sveriges förenade studentkårer (SFS)* är positiva till att det även fortsättningsvis ska finnas en rätt till ersättning vid tillfällig vård av barn eller närstående och att avskrivning ska kunna ske av lån som tagits under sådan vårdtid. *CSN* tillstyrker att studiemedel ska kunna lämnas vid tillfällig vård av barn eller närstående efter samma principer som i dag samt att det ska vara möjligt att skriva av studielånet även vid tillfällig vård av barn eller närstående.

Ett antal remissinstanser, bl.a. *Läraryrket*, *SFS*, *Uppsala universitet*, *CSN* och *TCO*, anser att den föreslagna karenstiden för när avskrivning av studielån ska få ske är för lång. Några av dessa remissinstanser, bl.a. *Uppsala universitet* och *CSN*, föreslår att karenstiden ska kortas ner till 14 dagar. *CSN* påpekar att läkarintyg krävs från och med den femtonde vård dagen vid tillfällig vård av barn och från och med den första frånvarodagen vid närståendevård. *Sveriges psykologförbund* anser att avskrivning ska ske efter åtta dagar, medan *Stockholms studentkårers centralorganisation* och *Sveriges Lantbruksuniversitetets samlade studentkårer* anser att avskrivning bör göras från den första vård dagen.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: En studerande som behåller sina studiemedel under tid då han eller hon vårdar sjukt barn eller svårt sjuk närstående har med dagens regler inte någon möjlighet att få avskrivning av sitt studielån. Det innebär att en studerande som avstår från studier på grund av barnets sjukdom eller för att vårda en närstående har en mindre förmånlig situation än den som avstår från studier på grund av egen sjukdom. Den studiesociala kommittén har framfört att det kan anses orimligt att en studerande som på grund av barnets sjukdom inte kan studera delvis måste bekosta sitt uppehälle på egen hand genom studielån. Ett barns eller en närståendes sjukdom är oförutsedd på samma sätt som egen sjukdom. Regeringen har samma uppfattning som kommittén och anser att det är angeläget att minska skuldbördan för studerande som försenas i sina studier på grund av vård av sjukt barn eller närstående. Enligt regeringens mening är det viktigt att studier och föräldraskap kan kombineras utan att detta får negativa ekonomiska konsekvenser. Regeringen föreslår därför att det ska vara möjligt att skriva av studielån helt eller delvis för tid då den studerande har vårdat ett sjukt barn eller en sjuk närstående. En studerande med studiemedel ges därmed samma ekonomiska skydd i de situationerna som vid egen sjukdom. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om den studerandes rätt till avskrivning. Studiestödslagen (1999:1395) ska ändras i enlighet med detta.

Enligt regeringens uppfattning bör kortare vårdperioder som inte är återkommande och som inte i någon större grad leder till att den studerande försenas i studierna inte ge rätt till avskrivning av studielån. Regeringen instämmer således även i detta avseende med vad kommittén föreslagit och gör bedömningen att den som har studiemedel och samtidigt vårdar sjukt barn eller närstående bör få studielånet avskrivet från och med den trettioförsta vård dagen. Flera remissinstanser har invändningar mot den föreslagna karenstiden och menar att den är för lång. Regeringen anser dock att karenstidens längd, dvs. de trettio dagar som den studerande själv får finansiera med studielån, bör motsvara den som i dag gäller inom studiemedellssystemet för rätt till avskrivning av studie-

lån vid egen sjukdom. Regeringen anser dessutom att eventuella ytterligare förändringar av nuvarande försäkringsskydd och bestämmelser om karenstidens längd för rätt till avskrivning av studielån bör anstå mot bakgrund av det arbete som pågår inom Regeringskansliet vad gäller frågan om beräkning av sjukpenninggrundande inkomst (SGI) utifrån historiska inkomster. Enligt kommitténs bedömning skulle en övergång till en SGI som beräknas på historiska inkomster kunna innebära dels en förenkling av försäkringsskyddet för studerande, dels en förbättring av den studerandes ekonomiska situation. Regeringen har tidigare aviserat att SGI borde grunda sig på historiska (faktiska) inkomster (prop. 2006/07:1 utg.omr. 10, prop. 2007/08:1 utg.omr. 10 och prop. 2008/09:1 utg.omr. 10).

Vid beräkning av karenstid och rätt till avskrivning av studielån för tid då den studerande vårdat sjukt barn eller närstående bör två eller flera vårdperioder kunna räknas som en sammanhängande vårdperiod om den senare börjar inom tjugo dagar från det att den tidigare slutade. Det innebär alltså att om den första vårdperioden omfattade trettio dagar så kan studielån som lämnas under en ny vårdperiod, och som infaller inom tjugo dagar efter den tidigare vårdperioden avskrivas från och med första vård dagen, dvs. lån för tid som omfattas av den efterföljande vårdperioden ska till sin helhet skrivas av. Den studerande behöver på så sätt inte uppfylla kravet på karenstid på nytt vid återkommande kortare vårdperioder. Motsvarande bedömning görs i dag vid bedömningen av rätt till avskrivning av studielån vid egen sjukdom. Rätten att få studielånet avskrivet efter viss tid bör enligt regeringens bedömning förbehållas de studerande som under en längre tid avstått från studier för att vårda ett sjukt barn eller en svårt sjuk närstående och av den anledningen blivit försenad i sina studier. Regeringen bedömer sammanfattningsvis att avskrivning av studielån för tid då en studerande vårdat sjukt barn eller svårt sjuk närstående bör kunna ske från och med den trettioförsta vård dagen. Vid beräkning av vårdperiodens längd för rätt till avskrivning av studielån bör, av skäl som angivits ovan, två eller flera vårdperioder få räknas som en sammanhängande vårdperiod om den senare börjar inom tjugo dagar från det att den tidigare slutade. Studiestödsförordningen (2000:655) bör ändras i enlighet med detta.

För att förstärka kontrollmöjligheterna och minimera riskerna för felaktiga utbetalningar anser regeringen att det finns skäl att förstärka bestämmelserna om vid vilken tidpunkt ett läkarutlåtande senast ska lämnas till CSN vid vård av sjukt barn. Enligt bestämmelser i CSN:s föreskrifter ska en studerande som gör studieuppehåll längre än 14 dagar på grund av tillfällig vård av sjukt barn styrka barnets sjukdom med ett utlåtande av sjuksköterska, läkare eller tandläkare. Regeringen anser att bestämmelserna om vid vilken tidpunkt ett intyg över barnets sjukdom senast ska lämnas i huvudsak bör harmoniera med de bestämmelser som gäller i fråga om tillfällig föräldrapenning enligt Riksförsäkringsverkets föreskrifter (RFFS 2004:36) om föräldrapenningförmåner. På så sätt blir reglerna mer lika för den tillfälliga föräldrapenningen och det särskilda försäkringsskyddet inom studiemedlet för studerande som vårdar barn. En studerande som gör uppehåll i studierna för att vårda ett sjukt barn bör således kunna styrka orsaken till studieuppehållet med ett läkarintyg

8 Tydligare prövning av studieresultat

8.1 Nuvarande bestämmelser om prövning av studieresultat

I studiestödslagen (1999:1395) finns bestämmelser om att studiemedel bara ges till studerande på eftergymnasial nivå, om det med hänsyn till de resultat som den studerande har uppnått måste anses sannolikt att han eller hon kommer att slutföra sina studier inom normal tid. Studerande på grundskole- och gymnasienivå får studiemedel om den studerande har bedrivit sina studier i normal takt. I båda fall ska hänsyn tas till personliga förhållanden som kan antas ha inverkat på studieresultatet. Utöver detta har CSN bemyndigande att utfärda föreskrifter om studieresultatprövning.

Av Centrala studiestödsnämndens föreskrifter och allmänna råd (CSNFS 2001:1) om beviljning av studiemedel framgår att för studerande i högskolan krävs ett studieresultat som motsvarar 75 procent av studieåtagandet för att få nya studiemedel. Resultatkravet under det första året i högskolan är dock lägre, 62,5 procent. Under förutsättning att en studerande under hela studietiden klarat minst 75 procent av åtagandet, räcker det dessutom att han eller hon klarat hälften av kurserna under den senaste perioden med beviljade studiemedel. En studerande som inte nått upp till kravet på studieresultat kan åter beviljas studiemedel från och med veckan efter den vecka då han eller hon hämtat igen minst så många poäng som saknades upp till CSN:s krav på studieresultat.

För studier på andra eftergymnasiala utbildningar än högskoleutbildningar krävs att den studerande följer utbildningsplanen. Mindre och tillfälliga förseningar accepteras dock. Detsamma gäller studier på grundskole- och gymnasienivå, utom inom kommunal vuxenutbildning. Studerande inom kommunal vuxenutbildning får ligga efter med sammanlagt högst 200 verksamhetspoäng, vilket motsvarar en halv termins heltidsstudier.

Den som inte uppnått kraven på studieresultat kan beviljas nya studiemedel om det finns personliga förhållanden som kan antas ha påverkat studieresultatet. Som sådana personliga förhållanden kan t.ex. räknas sjukdom, funktionshinder, felval, sociala problem och viss kåracklig verksamhet. På den eftergymnasiala nivån ska det även göras en bedömning av om det kan anses sannolikt att studierna kommer att kunna avslutas inom normal tid. Om så är fallet kan studiemedel beviljas även om skälen för ett bristande studieresultat inte är så starka.

Regeringens förslag: Studiemedel för studier på eftergymnasial nivå får lämnas till en studerande som har bedrivit sina tidigare studier i normal takt.

Studiemedel får lämnas för studier även om den studerande inte har bedrivit sina tidigare studier i normal takt, om det finns särskilda skäl för det.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om vad som ska anses vara studier i normal takt.

Regeringens bedömning: Bestämmelser om vad som ska anses vara studier i normal takt på högskolenivå bör meddelas i studiestödsförordningen.

Studiesociala kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Omkring hälften av de remissinstanser som har lämnat synpunkter på kommitténs förslag är positiva till förslaget eller har inga invändningar mot det, bl.a. *CSN, Överklagandenämnden för studiestöd, Uppsala universitet, Umeå universitet, Mälardalens högskola, Sveriges Universitetslärarförbund, Statskontoret* och *Saco*. Flera av de instanser som förespråkar skärpta resultatkrav grundar sin ståndpunkt på att det troligtvis skulle få en positiv inverkan på genomströmningen. *Ekonomistyrningsverket* tillstyrker skärpta krav på studieresultat med hänsyn till att det är viktigt att de statliga kostnaderna för studiestödet begränsas och att studierna bedrivs på ett effektivt sätt.

Övervägande delen av de remissinstanser som är negativa till skärpta krav på studieresultat anser att det kommer att leda till sämre genomströmning eller ser en risk för att studerande kan tvingas avbryta sina studier, bl.a. *Lunds universitet, Högskolan i Gävle, Sveriges förenade studentkårer (SFS)* och *Läraryrket*.

Få remissinstanser berör uttryckligen frågan om att studierna ska ha bedrivits i normal takt för att en studerande ska kunna få fortsatt studiestöd vid studier på högskolenivå. *Kriminalvården* anser att det är rimligt att rätten till fortsatta studiemedel ska bedömas utifrån uppnådda resultat i stället för att försöka bedöma enskildas möjligheter att klara av kommande studier. *CSN* tillstyrker att prövningen av studieresultat på eftergymnasial nivå ska baseras på uppnådda resultat.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: I studiestödslagen (1999:1395) anges i dag att studerande på eftergymnasial nivå ska beviljas studiemedel om det med hänsyn till de resultat som den studerande har uppnått måste anses sannolikt att han eller hon kommer att slutföra sina studier inom normal tid. Med studier på eftergymnasial nivå menas studier på sådana utbildningar som avses i 3 kap. 2 § första stycket studiestödslagen (1999:1395). Det innebär att *CSN*, förutom att bedöma de tidigare studieresultaten, även måste bedöma en studerandes möjligheter att i framtiden klara sina studier. Av bestämmelserna i studiestödslagen framgår även att hänsyn ska tas till förhållanden av personlig natur som kan antas ha inverkat på studieresultaten.

CSN har i en skrivelse till regeringen, Prövning av studieresultat för rätt till fortsatta studiemedel (U2007/4060/SV), framfört att reglerna för

studieresultatprövning på högskolenivå bör ändras och utgå från en bedömning av den studerandes prestation och inte från en bedömning av den studerandes framtida möjligheter att klara av studierna inom normal tid. CSN konstaterar i skrivelsen att många av de som studerar på högskolenivå och får avslag på sin studiemedelsansökan ändå fortsätter att studera och dessutom gör det så pass framgångsrikt att de lite senare åter kan beviljas studiemedel.

Den studiesociala kommittén anser att bättre studieplanering och högre individuell prestationsgrad bör främjas bland högskolestudenter och att åtgärder inom ramen för studiestödssystemet som verkar i den riktningen bör prioriteras. Enligt kommitténs bedömning finns vidare relativt stora kvalitetsbrister i CSN:s prövning av studieresultat. De nuvarande bestämmelserna om den studerandes framtida utsikter att klara sin utbildning och bedömning av personliga förhållanden är de viktigaste orsakerna till kvalitets- och likformighetsproblemen. Enligt kommitténs uppfattning är det svårt att på ett rättssäkert sätt förutse hur studierna ska gå i framtiden och att bedöma olika typer av personliga förhållanden. Bestämmelserna för studieresultatprövningen bör därför utgå från så objektiva kriterier som möjligt.

Regeringen anser i likhet med den studiesociala kommittén att det är angeläget att öka genomströmningen inom den högre utbildningen så att den studerandes skuldsättning kan hållas nere och ett snabbare inträde på arbetsmarknaden kan ske. Regeringen anser också, till skillnad mot bl.a. *Lunds universitet* och *SFS*, att tydligare krav på studieprestation är ett effektivt verktyg för att uppnå detta. Det är viktigt att bestämmelser om studieresultat harmonierar med detta och eventuella bestämmelser som motverkar en ökad genomströmning bör således tas bort. Vidare är det regeringens uppfattning att det är mycket viktigt att den studieresultatsprövning som sker hos CSN är rättssäker så att risken för felaktiga utbetalningar minimeras. Regeringen föreslår därför att prövningen av studieresultat för studerande på eftergymnasial nivå ska grundas på uppnådda studieresultat i stället för en bedömning av en studerandes möjligheter att i framtiden klara sina studier. Den prövning av studieresultat som i dag sker på andra utbildningar än de eftergymnasiala utgår dessutom enbart från uppnådda resultat. Det finns ingen anledning till att prövningen vid studier på eftergymnasial nivå ska ske på ett sätt som avviker från vad som gäller för övriga utbildningsnivåer. För att en studerande ska få fortsatta studiemedel på eftergymnasial nivå ska det således krävas att den studerande har bedrivit sina tidigare studier i normal takt.

Regeringens grundläggande inställning är att studiestödssystemet ska vara så enkelt och generellt som möjligt. Bestämmelserna i studiestödslagen bör således så långt det är möjligt vara desamma oavsett vilken utbildningsnivå som studiestöd lämnas för. Regeringen föreslår därför att den nuvarande bestämmelsen i studiestödslagen om att hänsyn ska tas till förhållanden av personlig natur som kan antas ha inverkat på studieresultaten vid prövning av rätt till fortsatt studiestöd på samtliga utbildningsnivåer ska tas bort. I stället ska det för samtliga utbildningsnivåer, som den studiesociala kommittén har föreslagit, anges att studiemedel får lämnas även om den studerande inte har bedrivit studierna i normal takt, om det finns särskilda skäl för det. På så sätt tydliggörs att

det måste finnas skäl av en viss dignitet för att en person som inte har bedrivit sina studier i normal takt ska få nya studiemedel. Enligt regeringens mening medför detta en viss uppstramning av nuvarande praxis. Särskilda skäl kan t.ex. vara egen eller nära anhörigs sjukdom, dödsfall i familjen eller allvarliga brister hos utbildningsanordnaren som den studerande inte har kunnat råda över. Det ska finnas ett tydligt samband mellan de skäl som åberopas och de bristande studieresultaten. De skäl som åberopas ska kunna styrkas.

Regeringen föreslår alltså att studiemedel ska kunna lämnas även om den studerande inte har bedrivit studierna i normal takt, om det finns särskilda skäl för det. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om vad som ska anses vara studier i normal takt. Studiestödslagen (1999:1395) ska ändras i enlighet med detta. Regeringen bedömer att närmare föreskrifter om vad som ska anses vara studier i normal takt på högskolenivå bör meddelas i förordning. Regeringen överväger dock ingen ändring av dagens krav på tillräckliga studieresultat på högskolenivå dvs. motsvarande 75 procent av studieåtagandet. När det gäller studier på andra utbildningsnivåer bör CSN som tidigare få meddela närmare föreskrifter om prövning av studieresultat. Studiestödsförordningen (2000:655) bör ändras i enlighet med ovanstående.

9 Avveckling av rätten till studiemedel med den högre bidragsnivån vid vissa eftergymnasiala utbildningar

9.1 Det högre bidraget inom studiemedlet

I samband med studiestödsreformen 2001 infördes en generell och en högre bidragsnivå inom studiemedelssystemet. Studiemedel med den generella bidragsnivån kan lämnas till alla studerande som är berättigade till studiemedel, oavsett utbildningsnivå. Studiemedel med den högre bidragsnivån lämnas i huvudsak till studerande med låg utbildningsbakgrund som läser på grundskole- eller gymnasienivå. I propositionen Ett reformerat studiestödssystem (prop. 1999/2000:10), som låg till grund för studiestödsreformen, angavs att det är dessa studerande som är i störst behov av utbildning för att kunna stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet och att det därför är motiverat att dessa studerande får ett förmånligt studiebidrag. Vid tidpunkten för reformen ansågs det dock rimligt att studiemedel med den högre bidragsnivån skulle kunna lämnas även till vissa andra grupper, t.ex. för utbildningar där det finns en rekryteringsbehov eller till grupper som är i särskilt behov av kompetensförstärkning. Vid tiden för studiemedelsreformen bedömdes rekryteringsbehovet vara stort i fråga om specialpedagogiska högskoleutbildningar och den dåvarande regeringen beslutade därmed att specialpedagogiska högskoleutbildningar skulle ge rätt till studiemedel med den

9.2 Specialpedagogiska utbildningar bör inte längre berättiga till studiemedel med den högre bidragsnivån

Regeringens bedömning: Rätten till studiemedel med den högre bidragsnivån bör upphöra för utbildning på högskolenivå som leder fram till specialpedagogexamen, specialpedagogisk påbyggnadsexamen eller en motsvarande äldre examen. Studiestödsförordningen bör ändras i enlighet med detta.

Studiesociala kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Inga remissinstanser har kommenterat förslaget.

Skälen för regeringens bedömning: Ett system för finansiering av studier måste enligt regeringens mening vara enkelt, hållbart och uppfattas som rättvist. Regeringen strävar efter ett samordnat och sammanhållet studiestödssystem. Att enbart vissa utbildningar på högskolenivå ger rätt till studiemedel med den högre bidragsnivån är därför inte rimligt. Den studiesociala kommittén har framfört att det är svårt att se varför just utbildning till specialpedagog ska ge de studerande möjlighet till ett mer förmånligt studiemedel än annan lika samhällsnyttig specialutbildning på eftergymnasial nivå. Regeringen delar kommitténs bedömning. Mot bakgrund av ovanstående bedömer regeringen att rätten till den högre bidragsnivån för utbildning på högskolenivå till specialpedagogexamen, specialpedagogisk påbyggnadsexamen eller motsvarande äldre utbildning bör upphöra. Studiestödsförordningen (2000:655) bör ändras i enlighet med detta.

10 Anpassningar av studiestödet till EU-rätten

10.1 Grundläggande principer inom EU-rätten

Lissabonfördraget om ändring av fördraget om Europeiska unionen och fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen (Lissabonfördraget) undertecknades i Lissabon den 13 december 2007 och trädde ikraft den 1 december 2009. Lissabonfördraget innehåller ändringar i och tillägg till de grundläggande fördragen och vissa protokoll som hör till dem. Fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget) kvarstår i modifierad form, medan fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen (EG-fördraget) byter namn till fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget). Artiklarna i fördragen numreras om. Europeiska unionen (EU) ersätter och efterträder vidare Europeiska gemenskapen (EG) som juridisk person. Innebörden av Lissabonfördraget och de huvudsakliga ändringarna och tilläggen i förhållande till nu gällande fördrag samt ändringar i lagen (1994:1500) med anledning

av Sveriges anslutning till Europeiska unionen har redovisats i regeringens proposition Lissabonfördraget (prop. 2007/08:168).

En grundläggande EU-rättslig princip är att det ska råda fri rörlighet för personer inom Europeiska unionen. Principen om arbetskraftens fria rörlighet regleras i artikel 45 i EUF-fördraget (tidigare art. 39 i EG-fördraget). Inom EU-rätten gäller en allmän likabehandlingsprincip. Likabehandlingsprincipen, som innebär att varje form av diskriminering grundad på nationalitet är förbjuden inom EUF-fördragets tillämpningsområde, fastslås i artikel 18 i EUF-fördraget (tidigare artikel 12 i EG-fördraget). Principen finns även intagen i olika rättsakter. EU-domstolen har också vid ett flertal tillfällen prövat tillämpningen av denna princip. I EU-domstolens rättspraxis har begreppet likabehandling getts en vid tolkning och omfattar även indirekt diskriminering som följer av t.ex. att regelverk är utformade så att de i praktiken innebär att medborgare i andra länder har svårare att uppfylla krav som ställs än medlemslandets egna medborgare.

Genom medlemskapet i EU har Sverige åtagit sig att behandla medborgare från andra medlemsländer på samma sätt som svenska medborgare. Rätten till likabehandling gäller i fråga om bestämmelser om fri rörlighet även medborgare från Island, Norge och Liechtenstein, eftersom dessa länder genom EES-avtalet omfattas av den inre marknadens lagstiftning avseende fri rörlighet för varor, tjänster, personer och kapital. Med EES-området avses alltså medlemsländerna i Europeiska unionen samt genom EES-avtalet Island, Norge och Liechtenstein. Frihandelsområdet Efta består idag av Island, Norge, Liechtenstein och Schweiz. Schweiz har valt att stå utanför EES-avtalet och ingår därför inte i EES-området. Schweiz har dock ingått en rad bilaterala avtal med EU på många av de områden som EES-avtalet omfattar. Även avtalet mellan Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater å ena sidan och Schweiz å den andra sidan när det gäller rörlighet för personer innehåller ett förbud mot diskriminering på grund av nationalitet.

10.1.1 Studiestöd och EU-rätten

Bistånd till studier i form av bidrag och lån till uppehälle faller inom EUF-fördragets tillämpningsområde. Fördragets principer om likabehandling och fri rörlighet för EES-medborgare är därför tillämpliga på det svenska studiestödet.

Studiemedel betraktas enligt unionsrätten som en social förmån (jfr. EU-domstolens mål C-293/83 Gravier och C-39/86 Lair). I rådets förordning (EEG) nr 1612/68 av den 15 oktober 1968 om arbetskraftens fria rörlighet inom gemenskapen, som har direkt tillämpning i svensk rätt, fastslås att den migrerande arbetskraften ska åtnjuta samma sociala och skattemässiga förmåner som landets egna medborgare (artikel 7.2). Migrerande arbetstagare och egenföretagare samt deras familjemedlemmar som kan härleda rättigheter från unionsrätten har därför möjlighet att få svenskt studiestöd både för studier i Sverige och utomlands på samma villkor som bosättningslandets egna medborgare (jfr. bl.a. C-30/89 Bernini). Rätten till sociala förmåner knyts till arbetstagare som nyttjar den fria rörligheten inom EU. Begreppet arbetstagare blir därför av-

görande. Begreppet definieras inte närmare i fördraget utan har tolkats av EU-domstolen (se bl.a. C-357/89 Raulin). Prop. 2009/10:141

Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/38/EG av den 29 april 2004 om unionsmedborgares och deras familjemedlemmars rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier (rörlighetsdirektivet) genomfördes i svensk rätt den 30 april 2006. Avsikten med detta direktiv var att samla befintlig lagstiftning i en enda rättsakt och därigenom upprätta ett enda system som är tillämpligt på alla kategorier av personer (arbetstagare, egenföretagare, studenter, icke-yrkesverksamma) samt att beakta EU-domstolens praxis. Införandet av detta direktiv innebar bl.a. att det s.k. studentdirektivet (93/96/EEG) upphörde att gälla. Rörlighetsdirektivet föranledde ändringar i studiestödslagen (1999:1395). Dessa ändringar trädde i kraft den 1 juli 2006.

10.2 Utökad rätt till studiestöd för familjemedlemmar till EES-medborgare samt schweiziska medborgare och deras familjemedlemmar

Utländska medborgare kan enligt bestämmelser i studiestödslagen (1999:1395) få rätt till studiestöd i form av studiemedel eller studiehjälp med stöd av antingen unionsrätten eller nationella bestämmelser.

10.2.1 Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/38/EG (Rörlighetsdirektivet)

Innan rörlighetsdirektivet genomfördes i svensk rätt kunde en EES-medborgare som ansökte om uppehållstillstånd i Sverige beviljas ett femårigt EU/EES-tillstånd. Detta tillstånd kunde ges till såväl EES-medborgare som deras anhöriga, oberoende av de anhörigas medborgarskap. En EES-medborgare eller en tredjelandsmedborgare med ett femårigt EU/EES-tillstånd beviljades studiestöd om han eller hon kunde uppvisa en varaktig anknytning till Sverige. Varaktig anknytning kunde uppnås antingen genom två års arbete i eller familjeanknytning till Sverige. För barn under 20 år var det tillräckligt att de bodde hos sina föräldrar som arbetade här för att ett EU/EES-tillstånd skulle utfärdas för dem. Till följd av rörlighetsdirektivet gjordes ändringar i utlänningslagstiftningen som bl.a. innebar att de femåriga EU/EES-tillstånden togs bort. I stället infördes begreppet uppehållsrätt, som är en självständig rätt att uppehålla sig i Sverige. Upphållstillstånden ersattes med ett registreringsförfarande. En EES-medborgare som är arbetstagare, egenföretagare, arbetsökande med verklig möjlighet att få en anställning, studerande eller som har tillräckliga medel för sin försörjning har uppehållsrätt enligt 3 a kap. 3 § utlänningslagen (2005:716). Familjemedlemmar till denna EES-medborgare har, oavsett medborgarskap, uppehållsrätt enligt 3 a kap. 4 § utlänningslagen. När en unionsmedborgare vistas i Sverige i mer än tre månader ska Migrationsverket utfärda ett registreringsbevis för honom eller henne. För unionsmedborgares familjemedlemmar utfärdas uppehållskort (3 a kap. 10 § utlänningslagen). Handlingarna utgör bevis för att registrering eller anmälan har skett. Efter fem års legal vis-

telse i Sverige inträder permanent uppehållsrätt för EES-medborgare och deras anhöriga (3 a kap. 6 och 7 §§ utlänningslagen). Schweiziska medborgare kan få uppehållstillstånd i Sverige, vilket framgår av 4 kap. 9–11 §§ utlänningsförordningen (2006:97). Anhöriga till schweiziska medborgare kan få uppehållstillstånd enligt 4 kap. 16 § utlänningsförordningen.

10.2.2 Utländska medborgares rätt till studiestöd till följd av EU-rätten

Efter Sveriges inträde i EU har reglerna för utländska medborgares rätt till svenskt studiestöd anpassats till EU-rätten. Utländska medborgare ska, när det gäller rätt till studiestöd i form av studiehjälp och studiemedel, jämföras med svenska medborgare om de på grund av anställning eller etablering som egenföretagare här i landet kan härleda rättigheter i fråga om sociala förmåner från EU-rätten, EES-avtalet eller avtalet mellan Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater å ena sidan, och Schweiz å andra sidan om fri rörlighet för personer. Det gäller även familjemedlemmar som avses i 3 a kap. 2 § utlänningslagen till sådana utländska medborgare. Även utländska medborgare med permanent uppehållsrätt i Sverige som kan härleda rättigheter i fråga om sociala förmåner från unionsrätten ska jämföras med svenska medborgare när det gäller rätt till studiestöd. Vidare ska utländska medborgare med ställning som varaktigt bosatta i Sverige eller varaktigt bosatta i en annan EU-stat men som har uppehållstillstånd i Sverige jämföras med svenska medborgare när det gäller rätt till studiestöd vid studier i Sverige. Slutligen ska även utländska medborgare, som kan härleda rättigheter i fråga om familjeförmåner från unionsrätten, jämföras med svenska medborgare om de är gästforskare som avses i lagen (2008:290) om godkännande av forskningshuvudmän att ta emot gästforskare med uppehållstillstånd i Sverige för forskning eller familjemedlemmar med uppehållstillstånd i Sverige till sådana gästforskare, dock endast i fråga om studiehjälp i form av studiebidrag och extra tillägg.

10.2.3 Utländska medborgares rätt till studiestöd enligt nationella bestämmelser

Utöver ovan angivna bestämmelser som införts till följd av EU-rätten finns ytterligare bestämmelser om utländska medborgares rätt till studiestöd i 2 kap. 4 § och 3 kap. 4 § studiestödslagen. Av dessa bestämmelser framgår att studiestöd kan lämnas till en studerande som inte är svensk medborgare om den studerande är bosatt i Sverige och har permanent uppehållstillstånd här, under förutsättning att den studerande har bosatt sig i Sverige i huvudsakligen annat syfte än att genomgå utbildning här. Kravet på permanent uppehållstillstånd gäller inte för medborgare med uppehållsrätt enligt 3 a kap. 3 § utlänningslagen som har fått en varaktig anknytning till Sverige. För att anses ha en varaktig anknytning ska den studerande t.ex. ha bott och arbetat i Sverige under två år på minst halvtid. Något undantag från kravet på permanent uppehållstillstånd kan

enligt nuvarande bestämmelser inte göras för en EES-medborgares familjemedlem som har fått uppehållsrätt enbart i egenskap av familjemedlem enligt 3 a kap. 4 § utlänningslagen.

Prop. 2009/10:141

10.2.4 Undantag från kravet på permanent uppehållstillstånd

Regeringens förslag: Familjemedlemmar till EES-medborgare med uppehållsrätt enligt 3 a kap. 3 § utlänningslagen (2005:716) som själva har uppehållsrätt enligt 3 a kap. 4 § samma lag samt schweiziska medborgare med uppehållstillstånd och deras familjemedlemmar som själva har uppehållstillstånd ska undantas från kravet på permanent uppehållstillstånd för rätt till studiestöd, om de har fått en varaktig anknytning till Sverige.

Promemorians förslag: Förslagen i promemorian Ändringar i rätten till studiestöd för familjemedlemmar till vissa unionsmedborgare (U2009/1493/SV) överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Promemorian innehöll dock inget förslag i fråga om schweiziska medborgare med uppehållstillstånd och deras familjemedlemmar med uppehållstillstånd.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har tillstyrkt eller inte haft något att erinra mot förslaget. *Försäkringskassan* anser att ordet medborgare i de föreslagna bestämmelserna bör uteslutas eftersom det kan misstolkas som syftande på det medborgarskap som avses i 3 a kap. 3 § utlänningslagen, dvs. EES-medborgarskap. *Migrationsverket* tillstyrker förslaget men har synpunkter på att den föreslagna utformningen av bestämmelserna inte omfattar schweiziska medborgare och deras anhöriga samt personer som har ställning som varaktigt bosatta i ett annat medlemsland och deras anhöriga.

Skälen för regeringens förslag: Rörlighetsdirektivet syftar till att EES-medborgare ska kunna utöva sin rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier. För att denna frihet ska kunna gälla fullt ut fastslås i direktivet att även EES-medborgarens familjemedlemmar ska beviljas denna rätt, oavsett familjemedlemmarnas medborgarskap. I samma riktning talar EU-domstolens dom i målet C-127/08 *Metock*. Av domen framgår att rörlighetsdirektivet ska tillämpas på alla EU-medborgare och deras familjemedlemmar. Rörlighetsdirektivet genomfördes i svensk rätt den 30 april 2006. Direktivet föranledde ändringar i studiestödslagen som trädde i kraft den 1 juli 2006.

Familjemedlemmar till en EES-medborgare som har uppehållsrätt i Sverige enligt 3 a kap. 4 § utlänningslagen har inte rätt till studiestöd enligt nuvarande bestämmelser i studiestödslagen, om kravet på permanent uppehållstillstånd i Sverige inte är uppfyllt. Vid genomförandet av rörlighetsdirektivet kom inte denna grupp att omfattas av bestämmelserna i studiestödslagen (1999:1395) om möjligheten att göra undantag från kravet på permanent uppehållstillstånd för att få rätt till studiestöd. Att denna grupp inte skulle omfattas av bestämmelserna i studiestödslagen (1999:1395) om möjligheten att göra undantag från kravet på permanent uppehållstillstånd var inte regeringens intention. Enligt CSN:s praxis bedöms dock samtliga familjemedlemmar till en EES-medborgare

med uppehållsrätt, som själva är EES-medborgare, ha uppehållsrätt enligt 3 a kap. 3 § utlänningslagen. Dessa får därmed, enligt CSN:s praxis, grundläggande rätt till svenskt studiestöd. CSN avslår däremot ansökningar om studiestöd från tredjelandsmedborgare med uppehållsrätt enligt 3 a kap. 4 § utlänningslagen. När det gäller familjemedlemmar till en EES-medborgare så hade dessa oberoende av medborgarskap före rörlighetsdirektivets införlivande rätt till svenskt studiestöd genom ett femårigt EU/EES-tillstånd.

Den översyn av studiestödsbestämmelserna som gjordes i samband med införlivandet av rörlighetsdirektivet i svensk lagstiftning är den senaste större anpassningen av studiestödsbestämmelserna till EU-rätten som gjorts på detta område. Regeringen anser att det nu finns behov av att se över dessa bestämmelser något. Det är viktigt att studiestöds-systemet överensstämmer med de EU-rättsliga principerna om fri rörlighet för personer och likabehandling. Regeringen föreslår därför att även utländska medborgare som har fått uppehållsrätt i Sverige enligt bestämmelserna i 3 a kap. 4 § utlänningslagen, dvs. i egenskap av familjemedlemmar till en EES-medborgare med uppehållsrätt i Sverige, ska undantas från huvudregeln att utländska medborgare ska ha permanent uppehållstillstånd i Sverige för att de ska ha rätt till studiestöd. En EES-medborgares familjemedlemmar ges därmed möjlighet att fullt ut utöva de rättigheter som ankommer dem enligt unionsrätten.

Migrationsverket har i sitt remissvar lyft fram att schweiziska medborgare och deras anhöriga samt personer som har ställning som varaktigt bosatta i en annan medlemsstat och deras familjemedlemmar inte omfattas av remisspromemorians förslag. Regeringens uppfattning är att även schweiziska medborgare med uppehållstillstånd samt deras familjemedlemmar som själva har uppehållstillstånd ska omfattas av de aktuella bestämmelserna och förslaget har justerats i enlighet med detta. I propositionen Anpassningar av studiestödet till vissa EG-direktiv m.m. (prop. 2005/06:134) tog regeringen ställning till vad som ska gälla för tredjelandsmedborgare som har ställning som varaktigt bosatta i en annan medlemsstat och deras familjemedlemmar. Regeringen föreslog i propositionen att personer som har ställning som varaktigt bosatta i annan medlemsstat men som har uppehållstillstånd i Sverige ska jämföras med svenska medborgare. Riksdagen har beslutat i enlighet med regeringens förslag (bet. 2005/06:UbU21, rskr. 2005/06:305) och den aktuella bestämmelsen, 1 kap. 6 § studiestödslagen, trädde ikraft den 1 juli 2006. Vad gäller familjemedlemmar till varaktigt bosatta i annan medlemsstat angavs i ovan nämnda propositionen att det inte anses föreligga någon skyldighet att lämna studiestöd även till dessa familjemedlemmar enligt rådets direktiv 2003/109/EG av den 25 november 2003 om varaktigt bosatta tredjelandsmedborgares ställning. Regeringen gör nu inte någon annan bedömning. Vad Migrationsverket anfört i detta avseende föranleder således ingen ändring i förhållande till promemorians förslag.

En EES-medborgare som har uppehållsrätt i Sverige enligt 3 a kap. 3 § utlänningslagen måste som framgått ovan ha en varaktig anknytning till Sverige för att han eller hon ska ha rätt till studiestöd. På samma sätt ska även personer som har uppehållsrätt enligt 3 a kap. 4 § utlänningslagen och schweiziska medborgare med uppehållstillstånd och deras familje-

medlemmar med uppehållstillstånd ha en varaktig anknytning till Sverige för att rätt till studiestöd ska föreligga. Prop. 2009/10:141

Mot bakgrund av de synpunkter som Försäkringskassan lämnat har i bestämmelserna förtydligats att de avser utländska medborgare.

10.3 Studiemedel vid studier utomlands

Studiemedel kan i dag, under vissa förutsättningar, lämnas för studier såväl i Sverige som utomlands. I studiestödsförfattningarna ställs bland annat krav på att studierna ska bedrivas under en viss minsta tid och med en viss minsta omfattning för att studiemedel ska kunna lämnas. Kraven i studiestödsförfattningarna skiljer sig dock åt vad gäller studier i Sverige respektive studier utomlands. För att en utbildning i Sverige ska ge rätt till studiemedel måste den pågå under minst 3 veckor och på minst 50 procent av heltid. Vid studier utomlands är dock kravet att studierna bedrivs under minst 13 veckor på heltid. Dessa olika krav på kortaste tid och omfattning för att få studiemedel för studier i Sverige respektive utomlands har funnits sedan 1989, när möjligheten att studera utomlands med studiemedel infördes.

10.3.1 Krav på studieomfattning och studietakt

Regeringens bedömning: Vid studier i länder inom EES-området bör studiemedel kunna ges för studier som pågår i minst tre veckor och som bedrivs på heltid eller i en takt som motsvarar 50 eller 75 procent av heltid. Studiestödsförordningen bör ändras i enlighet med detta.

Studiesociala kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Få remissinstanser berör frågan om kortaste tid och omfattning för att få studiemedel i Sverige respektive utomlands. De remissinstanser som har uttalat sig tillstyrker förslaget. *Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS)* tillstyrker att gränsen för hur korta studier som studiemedel ska kunna beviljas för görs lika för alla studier inom EES samt att utlandsstuderande ska kunna få studiemedel för deltidsstudier. *Danshögskolan* tillstyrker förslaget och framhåller att förändringarna kan förväntas öka mobiliteten bland studenterna t.ex. under sommaren. *Internationella programkontoret för utbildningsområdet* anser att tidsgränser och regler för studiernas omfattning måste vara lika för studier utomlands som i Sverige.

Skälen för regeringens bedömning: ÖKS har i beslut kommit fram till att delar av studiemedelssystemet för studier utomlands strider mot grundläggande unionsrättsliga principer. Den bestämmelse som bedömts oförenlig med unionsrätten är 3 kap. 21 § studiestödsförordningen (2000:655). Bestämmelsen innehåller dels ett krav på att utlandsstudier måste pågå i minst 13 veckor för att ge rätt till studiemedel, dels ett krav på studier utomlands ska bedrivas på heltid. Således kan CSN inte tillämpa denna bestämmelse vid handläggningen av ansökningar om studiemedel för studier utomlands.

Den studiesociala kommittén har i sitt betänkande föreslagit att tidsgränserna och reglerna för studiernas omfattning ska vara lika för studier utomlands och studier i Sverige. Kommittén menar att skillnaden vad gäller krav på kortaste tid och omfattning mellan studier i Sverige respektive utomlands är diskriminerande för tjänsteutövare inom EES och hindrar den fria rörligheten för tjänstemottagare och EES-medborgare. Kommittén kan inte heller se att dessa regler kan motiveras med hänsyn till något allmänt intresse.

Regeringen anser att det är viktigt att studiestödsförfattningarna överensstämmer med de grundläggande unionsrättsliga principerna. Vidare anser regeringen att utlandsstudier och studerandes rörlighet ska främjas. Det är bra såväl för de studerande själva som för Sverige att fler studerande skaffar sig erfarenhet av studier utomlands. Svenska studerandes internationella erfarenhet kan hjälpa Sverige att hävda sig som kunskapsnation i en allt mer globaliserad värld. Sammantaget gör regeringen således bedömningen att bestämmelserna om minsta studietid och studieomfattning för rätt till studiemedel vid studier inom EES-området bör vara samma som för studier i Sverige. Studiestödsförordningen (2000:655) bör ändras i enlighet med detta.

10.4 Ändringar med anledning av Lissabonfördraget

Regeringens förslag: Vissa terminologiska följdändringar ska göras i studiestödslagen med anledning av Lissabonfördraget.

Skälen för regeringens förslag: Som angetts i avsnitt 10.1 innebär Lissabonfördraget bl.a. att Europeiska gemenskapen (EG) ersätts och efterträds av Europeiska unionen (EU). För att anpassa svensk lagstiftning till Lissabonfördraget måste konsekvensändringar göras i ett flertal lagar, bl.a. i studiestödslagen (1999:1395). I studiestödslagen används i dag begreppet EG-rätten. Till följd av Lissabonfördraget ska begreppet ändras till EU-rätten.

11 Förslagets konsekvenser

11.1 Uppsägning av studielån till omedelbar betalning

11.1.1 Ekonomiska och administrativa konsekvenser

Införandet av bestämmelser som ger CSN möjligheter att i vissa fall säga upp lån (återbetalningspliktiga studiemedel, studielån och annuitetslån) förbättrar statens möjligheter att driva in studieskulder. När studieskulder kan sägas upp till omedelbar betalning kan återbetalningen i dessa fall komma att tidigareläggas genom uppsägningen. Generellt sett är det dock svårt att i förväg avgöra om de låntagare som får sina lån uppsagda har betalningsförmåga eller inte. Mot denna bakgrund är det svårt att avgöra

om de föreslagna reglerna kommer att medföra att lånet betalas tillbaka i snabbare takt eller inte. Det är dock sannolikt att regeländringen medför ett ökat inflöde av betalningar, i första hand från utlandet. Statskontoret har i sitt remissvar pekat på bristen på bedömningar av vilka ökade intäkter för staten som blir resultatet och vilka risker som föreligger för att lån kan komma att sägas upp för ofta. Regeringen är medveten om detta men som nämnts ovan är de ekonomiska effekterna svåra att beräkna. Det är därför viktigt att reformen i stället följs upp i efterhand. Detta har även rekommenderats av Statskontoret. Regeringen avser således att utvärdera effekterna av regeländringen.

När ett lån sägs upp till omedelbar betalning innebär det att ytterligare administrativa avgifter inte kommer att debiteras låntagaren. Hela skulden är förfallen till betalning och ska betalas på en gång. Dagens regler om uttag av expeditions- och påminnelseavgifter är kopplade till att CSN fastställer årsbelopp. På uppsagda lån kommer inte några nya årsbelopp att fastställas varför inte heller några administrativa avgifter kommer att läggas till. Det som kan tillkomma vid den tidpunkten är avgifter till kronofogdemyndighet och inkassobyrå. Med hänsyn till det är det troligt att CSN:s intäkter i form av administrativa avgifter kommer att minska något. Mot detta ska ställas att de föreslagna förändringarna förväntas medföra ett antal administrativa fördelar för CSN. Dels får CSN ett påtryckningsmedel mot låntagare som inte betalar sitt studielån, dels blir det lättare att driva in ett uppsagt lån via inkassoföretag. Om en rättslig process ska genomföras utomlands kan dessutom hela skulden omfattas av processen, vilket innebär att studieskulden en gång för alla fastställs av utländsk domstol och att fler processer inte blir nödvändiga vare sig för låntagaren eller för CSN. Således bör antalet rättsliga processer utomlands för CSN minska eller i vart fall bli mer renodlade till sin karaktär med hänsyn till att hela skulden kan fastställas på en gång.

De föreslagna ändringarna kommer även att innebära förändringar i CSN:s administrativa system. Initialt har dock CSN uppgett att myndigheten avser att hantera dessa lån manuellt varför några systemutvecklingskostnader för närvarande inte är nödvändiga. Om fullt systemstöd skulle införas kommer det att medföra systemutvecklingskostnader. Ändringar i datorsystemet bör dock ske så snart som möjligt och kunna samordnas med andra nödvändiga ändringar. På så sätt och genom de erfarenheter CSN vinner genom den inledande manuella hanteringen kan utvecklingskostnaderna hållas nere. Regeringens bedömning är att de eventuella merkostnader som kan uppkomma för CSN är av sådan omfattning att det inte motiverar någon extra finansiering.

11.1.2 Konsekvenser för den enskilde

De förändringar som regeringen föreslår kommer enbart beröra de som missköter sin återbetalning av studielån. Att som Ekonomistyrningsverket förordar ytterligare analysera konsekvenserna för de som tvingas betala tillbaka hela skulden anser regeringen inte vara nödvändigt. Möjligheten att säga upp lån till omedelbar betalning är dessutom något som bara bör tas till i undantagsfall och för de låntagare som trots påminnelser och krav inte betalar sina studieskulder. Med hänsyn till det bör de

föreslagna ändringarna inte påverka någon större del av de låntagare som har studielån hos CSN. De föreslagna ändringarna påverkar inte heller de låntagare som är goda återbetalare. För de låntagare som har begränsad betalningsförmåga finns det redan i dag möjlighet att söka nedsättning av återbetalningen eller avskrivning av studieskuldena.

11.1.3 Övriga konsekvenser

Beslut som gäller återbetalning av studielån får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Det är, som Länsrätterna i Stockholms och Väster-norrlands län anför, rimligt att anta att den föreslagna bestämmelsen kan komma att medföra ett ökat antal överklaganden av sådana beslut och därmed ge en ökad måltillströmning hos förvaltningsdomstolarna. Länsrätten i Stockholms län menar också att förslaget kommer att skapa processbenägenhet hos en kategori låntagare som tidigare inte har överklagat några beslut. Domstolsverket förutsätter att frågan om i vilken omfattning de allmänna förvaltningsdomstolarna kommer att påverkas utreds närmare och att domstolarna tillförs nödvändiga resurser.

Regeringen har underhand hämtat in uppgifter från CSN som visar på att det totala antalet överklaganden kan beräknas bli förhållandevis lågt. I kategorin studiemedelsskulder (studielån tagna före den 1 januari 1989) som CSN har sagt upp till omedelbar betalning har överklagandefrekvensen varit 5 procent. Det är rimligt att anta att antalet studieskulder som CSN säger upp under ett år kommer att ligga mellan 500 och 1 000 stycken. Enligt regeringens bedömning bör således ökningen av antalet ärenden för förvaltningsdomstolarna bli begränsad. Regeringen avser dock att även i denna del följa upp reformen när de nya bestämmelserna har varit i kraft en tid.

11.2 Regler om att hålla inne studiestöd i vissa fall

11.2.1 Ekonomiska konsekvenser

När det gäller ärenden om studiehjälp utreder CSN årligen ca 12 000 återkravsärenden efter rapporter från gymnasieskolorna om ändrad studieomfattning på grund av skolk. Efter kommunikering beslutar CSN normalt att ändra det tidigare beslutet om studiehjälp. Eftersom utredningen, inklusive kommunikering av skolans uppgifter, tar viss tid hinner CSN betala ut i vart fall ytterligare ett månadsbelopp på 1 050 kronor innan beslut kan fattas. I ca hälften av fallen kan den felaktiga utbetalningen utan större problem regleras genom avdrag på kommande utbetalningar. I ca 6 000 ärenden återkommer dock inte eleven i studier. Ett beslut om att hålla inne studiestöd då rätt till stöd utreds ska fattas, om det finns sannolika skäl att anta att rätten till stödet har upphört. Det är mot den bakgrunden inte troligt att alla de återkravsbeslut som i dag fattas i de 6 000 ärendena kommer att kunna undvikas genom ett interimistiskt beslut. CSN och ÖKS har angett att de uppgifter som CSN erhåller från utbildningsanordnare oftast är av bra kvalitet. Regeringen

bedömer därför att en bestämmelse om interimistiska beslut kommer att medföra en minskning av återkraven med åtminstone 90 procent. Felaktiga utbetalningar i samband med avbrott, frånvaro/skolk eller ändrad studieomfattning kommer således att minska med sammanlagt ca 5,7 miljoner kronor om året.

När det gäller studiemedel betalas det ut i förskott. Varje år avbryter enligt CSN ca 25 000 studerande sina studier eller minskar sin studieomfattning vilket resulterar i ett återkravsbeslut. CSN har gjort en bedömning att ca hälften av dessa beslut om återkrav kan stoppas genom interimistiska beslut. CSN kommer således i dessa fall ha möjlighet att förhindra att nästan 90 miljoner kronor betalats ut felaktigt.

Den totala återkravsfordran är 1 052 miljoner kronor (år 2008). Ca hälften av denna fordran bedöms som osäker. Förslaget kommer att minska den totala återkravsfordran och således även den del som bedöms vara osäkra fordringar.

CSN gör årligen en reservation för osäkra fordringar. Enligt den modell som CSN använder krävs minst två år innan en återkravsfordran börjar bedömas som osäker. Därefter ökar risken för att fordran kommer att avskrivas successivt för att efter fem år plana ut. Eftersom den föreslagna bestämmelsen påverkar återkraven och en del av återkrävda medel inte kommer att betalas tillbaka, så kommer detta i förlängningen att innebära att ca 30 miljoner kronor mindre per år kommer att skrivas av på grund av att den osäkra delen av fordringarna minskar. Det går dock inte exakt att beräkna när den framtida avskrivningen faller ut men andelen som bedöms som osäker ökar för varje år efter återkravsbeslutet och efter ca fem år nås en osäkerhet för denna typ av återkrav på strax under 30 procent.

Den föreslagna bestämmelsen innebär således att statens utgifter på lång sikt kommer att minska med 30 miljoner kronor årligen.

Regeringen avser att utvärdera effekterna av lagändringen.

11.2.2 Administrativa konsekvenser

Förslaget bedöms få ringa konsekvenser för CSN:s administration. Hanteringen av interimistiska beslut är ny för CSN och kommer således att medföra en ökad arbetsbelastning för myndigheten. Det kan även uppkomma vissa engångskostnader vid införandet, för bl.a. systemförändringar och framtagande av informationsmaterial. Förslaget innebär dock att CSN kommer att hantera ett väsentligt antal färre beslut om återkrav. Detta kommer leda till en effektivisering av återkravshanteringen. Regeringen bedömer att dessa båda effekter tar ut varandra.

11.2.3 Konsekvenser för den enskilde

Det finns en liten risk för att studiestöd i enstaka fall kommer att hållas inne på felaktiga grunder. Med hänsyn till kravet på sannolika skäl, tillförlitligheten av skolornas uppgifter och den kontinuerliga omprövning som kommer att ske efter ett interimistiskt beslut bör dock denna risk kunna minimeras. Samtidigt minskar risken för att de studerande drabbas

av betungande återkrav som kan ta lång tid att återbetala och som kan få konsekvenser för deras ekonomi under avsevärd tid framöver, liksom för möjligheten att få fortsatta studiestöd. Det torde även i de flesta fall ligga i de studerandes intresse att CSN:s beslut så snart som möjligt anpassas till att överensstämja med de faktiska förhållandena.

11.3 Förbättrade villkor för studerande som vårdar barn eller närstående

11.3.1 Ekonomiska konsekvenser

Det är förhållandevis ovanligt att studerande som har studiemedel anmäler till CSN att de är hemma och vårdar sjukt barn eller närstående. Under 2009 anmälde endast ca 770 personer att de var hemma och vårdade sjukt barn. Antalet studerande som vårdade en svårt sjuk närstående under samma år uppgick till 16 personer. De flesta som vårdat sjukt barn är hemma under relativt korta perioder. Av de 770 personerna vårdade 73 personer barn sammanlagt längre än 30 dagar under året. Om de föreslagna lagändringarna träder i kraft den 1 juli 2010 beräknas kostnaderna för avskrivning av studielån vid vård av barn och närstående uppgå till 180 000 kronor under det andra kalenderhalvåret 2010 och därefter till ca 360 000 kronor från och med 2011.

11.3.2 Administrativa konsekvenser

Förslaget om att införa en rätt till avskrivning av studielån för tid då en studerande har vårdat barn eller närstående bedöms inte få några större konsekvenser för CSN:s administration. Prövningen av en studerandes rätt till skuldreducering för sådan vårdtid kommer med automatik att initieras av CSN. Vissa engångskostnader beräknas uppstå vid införandet bl.a. vad gäller anpassning och utveckling av befintligt systemstöd. Kostnader för systemutveckling och administration beräknas uppgå till ca 650 000 kronor under 2010. Förslaget om förbättrade villkor för studerande som vårdar barn eller närstående inom studiemedelssystemet kan medföra att ett ökat antal studerande anmäler att de vårdat barn eller närstående till CSN. Dessutom kan de nya bestämmelserna om att en studerande ska styrka orsaken till studieuppehåll med ett läkarintyg från och med barnets åttonde sjukdag innebära en något ökad arbetsbelastning för myndigheten.

De ökade kostnaderna som förslagen medför bedöms kunna rymmas inom myndighetens befintliga anslag.

11.3.3 Konsekvenser för den enskilde

De föreslagna ändringarna i studiestödslagen (1999:1395) innebär att villkoren förbättras för studerande som vårdar barn eller närstående inom studiemedelssystemet. Möjligheten att få studielånet avskrivet från och

med den trettioförsta vårdagen vid vård av barn eller närstående innebär att en studerande ges samma ekonomiska skydd som vid egen sjukdom. Prop. 2009/10:141

11.4 Tydligare prövning av studieresultat

11.4.1 Ekonomiska konsekvenser

Studiemedel ska lämnas bara om den studerande har bedrivit sina studier i normal takt. Studiemedel får dock enligt regeringens förslag lämnas även om den studerande inte har bedrivit studierna i normalt takt, om det finns särskilda skäl. Förslaget innebär en skärpning i förhållande till dagens bestämmelser. Den studiesociala kommittén har uppskattat att ca 2 000 fler studerande på högskolenivå kommer att få avslag per år. CSN har i en rapport Studieresultatprövning – en reviderad version visat att ungefär 30 procent av de som får avslag fortfarande är registrerade som studerande terminen efter avslaget. Ytterligare en termin därefter har dessutom huvuddelen av dessa återkvalificerat sig för att på nytt få studiemedel. Regeringen gör därför bedömningen att förslaget medför en minskning av utgifterna i studiemedelssystemet med ca 11,2 miljoner kronor under 2010 och därefter med ca 22,5 miljoner kronor per år.

Regeringen avser att utvärdera effekterna av lagändringen.

11.4.2 Administrativa konsekvenser

Förslaget bedöms få vissa konsekvenser för CSN:s administration. Den prövning av studieresultat som sker hos CSN är till viss del komplicerad och tidskrävande. Med den föreslagna förändringen kommer det att bli tydligare för tjänstemännen på myndigheten vilka krav som ska gälla och detta kommer att underlätta och effektivisera hanteringen. Det kommer dock under en inkörsperiod att bli visst merarbete för myndigheten, bl.a. behöver nya interna rutiner tas fram och viss utbildning av myndighetens personal måste genomföras. Det kommer dessutom krävas informationsinsatser till de studerande om förändringen.

11.4.3 Konsekvenser för den enskilde

Som angetts i avsnitt 8.2 finns det relativt stora kvalitetsbrister i den nuvarande prövningen av studieresultat. Det är svårt att på ett rättssäkert sätt förutse hur studierna ska gå i framtiden och även bedöma olika typer av personliga förhållanden. Regeringens förslag kommer att förbättra rättssäkerheten för de studerande. För studerande på andra utbildningar än de eftergymnasiala innebär den föreslagna förändringen att bestämmelsen som medger en prövning av personliga förhållanden som kan ha påverkat studieresultatet utgår och ersätts i stället av en prövning mot särskilda skäl. Detta innebär en uppstramning av den praxis som finns i dag. Som angetts i avsnitt 8.2 finns dock beaktningsvärda skäl till att ha likformiga bestämmelser.

Den uppstramning av praxis som regeringens förslag innebär kommer att medföra att ett ökat antal studerande kommer att få avslag på sina ansökningar om studiemedel.

11.5 Avveckling av rätten till studiemedel med den högre bidragsnivån vid vissa eftergymnasiala utbildningar

11.5.1 Ekonomiska konsekvenser

Avvecklingen av rätten till studiemedel med den högre bidragsnivån vid specialpedagogiska högskoleutbildningar beräknas medföra en besparing på ca 2,4 miljoner kronor under 2011, ca 5 miljoner kronor under 2012 och ca 5,4 miljoner kronor årligen därefter.

11.5.2 Administrativa konsekvenser

Regeringen bedömer att CSN:s administration förenklas något då alla studerande på eftergymnasial nivå omfattas av en enhetlig bidragsnivå.

11.5.3 Konsekvenser för den enskilde

Den föreslagna förändringen syftar till att alla studerande på eftergymnasial nivå ska ha lika finansieringsvillkor. Att rätten till studiemedel med den högre bidragsnivån avvecklas vid specialpedagogiska utbildningar på högskolenivå innebär att alla studerande på eftergymnasial nivå i fortsättningen omfattas av samma bidragsnivå (den generella nivån) inom studiemedlen. De ekonomiska förutsättningarna under studietiden blir därmed mer rättvisa och lika för studerande på eftergymnasial nivå.

Regeringen gör nedan i avsnitt 12 bedömningen att studerande som före den 1 januari 2011 har beviljats studiemedel med den högre bidragsnivån för specialpedagogisk högskoleutbildning bör få behålla det högre bidraget som lämnats dem under fortsatta studier på sådan utbildning, dock inte för studier efter den 30 juni 2012. Det innebär att en person som redan har rekryterats till studier inom specialpedagogik har möjlighet att fullfölja dessa studier med den högre bidragsnivån. Personer som därefter antas har möjlighet att få studiemedel med den generella bidragsnivån.

Enligt regeringens bedömning bör förändringen inte medföra orimliga konsekvenser för någon enskild.

11.6.1 Ekonomiska konsekvenser

Förslaget om utökad rätt till studiestöd för familjemedlemmar till EES-medborgare och schweiziska medborgare med uppehållstillstånd och deras familjemedlemmar med uppehållstillstånd beräknas öka statens utgifter med ca 1 miljon kronor under andra kalenderhalvåret 2010 och därefter årligen från och med 2011 till drygt 2 miljoner kronor. Beräkningen grundas på att antalet årselevplatser för vuxna studerande i gymnasial och eftergymnasial utbildning är begränsat och inte ökar med efterfrågan. Rätten till grundläggande vuxenutbildning är dock rättighetsstörd, vilket innebär att antalet platser kan förväntas öka något med anledning av förslaget.

Anpassningen av bestämmelserna om minsta omfattning och längd vid studier utomlands bedöms inte medföra några ekonomiska konsekvenser då förslaget endast innebär ett förtydligande av rådande praxis.

11.6.2 Administrativa konsekvenser

Förslaget om utökad rätt till studiestöd för familjemedlemmar till EES-medborgare och schweiziska medborgare med uppehållstillstånd och deras familjemedlemmar med uppehållstillstånd innebär förenklad administration för CSN då dessa personer får grundläggande rätt till svenskt studiestöd enligt nationella bestämmelser i studiestödslagen, under förutsättning att de har en varaktig anknytning till Sverige. Dock kan antalet ärenden komma att öka något i ett inledningsskede, vilket kan medföra en tillfällig ökad arbetsbelastning för CSN. De ökade kostnaderna som förslaget kan medföra bedöms dock rymmas inom myndighetens befintliga anslag.

11.6.3 Konsekvenser för den enskilde

De föreslagna ändringarna om utökad rätt till studiestöd för familjemedlemmar till EES-medborgare medför dels att en EES-medborgares familjemedlemmar ges möjlighet att fullt ut utöva sina rättigheter enligt unionsrätten, dels att villkoren för rätt till studiestöd enligt nationella bestämmelser blir lika för en EES-medborgare och dennes familjemedlemmar.

Regeringen strävar efter ett studiestödssystem som är enkelt och tydligt. Förslagen om familjemedlemmar till EES-medborgares utökade rätt till studiestöd och bedömningen om minsta studietid och minsta studieomfattning vid studier utomlands gör regelverket inom studiestödssystemet mer transparent och lätt att förstå för den enskilde.

12 Författningsreglering och ikraftträdande

Regeringens förslag: De föreslagna ändringarna i studiestödslagen (1999:1395) ska träda i kraft den 1 juli 2010.

Bestämmelserna om att återbetalningspliktiga studiemedel, studielån och annuitetslån kan sägas upp till omedelbar betalning ska tillämpas i fråga om årsbelopp och avgifter som förfaller till betalning efter den 1 juli 2010.

Bestämmelserna om avskrivning av studielån vid vård av barn eller närstående ska tillämpas i fråga om vårdperioder som inleds efter den 1 juli 2010.

Bestämmelserna om tydligare prövning av studieresultat ska tillämpas på ansökningar som kommer in till CSN efter ikraftträdandet och avser tid därefter.

Regeringens bedömning: Författningsregleringen till följd av ändrade bestämmelser för studiemedel för studier utomlands bör träda i kraft den 1 juli 2010.

Författningsregleringen till följd av avveckling av rätten till studiemedel med den högre bidragsnivån vid vissa utbildningar på högskolenivå bör träda i kraft den 1 januari 2011. Till en studerande som före ikraftträdandet har påbörjat en sådan utbildning och som har beviljats studiemedel för den bör studiemedel få lämnas enligt äldre bestämmelser, dock längst till och med utgången av juni 2012.

Den studiesociala kommitténs och promemoriornas förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag och bedömning.

Remissinstanserna: Inga remissinstanser har lämnat några synpunkter.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Regeringen anser att det är angeläget att lagändringar och övriga författningsändringar träder i kraft så snart som möjligt. Det är bl.a. viktigt att CSN snarast får möjlighet att fatta interimistiska beslut så att myndigheten kan förhindra att fler felaktiga utbetalningar görs från studiestödssystemet. Vidare är det mycket viktigt att CSN snabbt kan komma i gång med en effektivare fordringshantering och en tydligare prövning av studieresultat. Regeringen föreslår därför att lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2010. Regeringen gör samma bedömning vad gäller de förordningsändringar som föranleds av denna proposition, med undantag av avvecklingen av rätten till studiemedel med den högre bidragsnivån vid studier på högskolenivå. Regeringen anser att denna förändring i stället bör träda i kraft den 1 januari 2011 så att information om förändringen hinner nå de studerande innan de söker till specialpedagogiska högskoleutbildningar. De studerande som före ikraftträdandet har beviljats studiemedel med den högre bidragsnivån för utbildning till specialpedagog bör dock även därefter kunna få studiemedel med den högre bidragsnivån att slutföra sådana studier, dock inte för studier efter den 30 juni 2012. Övergångsbestämmelser bör utformas i enlighet med detta. Efter den 30 juni 2012

13 Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395)

1 kap.

4–7 §§

I paragraferna har begreppet *EG-rätten* ersatts med *EU-rätten*. Ändringarna är följdändringar som görs mot bakgrund av att Lissabonfördraget har trätt i kraft den 1 december 2009. I övrigt har viss språklig modernisering gjorts.

Ändringen behandlas i avsnitt 10.4.

2 kap.

4 §

I *tredje stycket* har gjorts ett tillägg av innebörd att undantag från kravet i andra stycket på att studerande som är utländska medborgare ska ha permanent uppehållstillstånd i Sverige för att ha rätt till studiehjälp får göras även i fråga om utländska medborgare som har uppehållsrätt i Sverige enligt 3 a kap. 4 § utlänningslagen (2005:716) samt schweiziska medborgare som har uppehållstillstånd och deras familjemedlemmar som själva har uppehållstillstånd. Detta innebär således att även sådana utländska medborgare som har fått uppehållsrätt i Sverige enbart i egenkap av familjemedlem till en EES-medborgare samt schweiziska medborgare som har uppehållstillstånd och deras familjemedlemmar som själva har uppehållstillstånd har rätt till studiehjälp, under förutsättning att den studerande har fått en varaktig anknytning till Sverige. Den studerande ska dock fortfarande uppfylla övriga krav i andra stycket för att kunna få studiehjälp, dvs. vara bosatt i Sverige och ha bosatt sig här huvudsakligen i annat syfte än att genomgå studier.

Paragrafen har i övrigt genomgått viss språklig modernisering.

Paragrafen har behandlats i avsnitt 10.2.

3 kap.

4 §

I *tredje stycket* har gjorts ett tillägg av innebörd att undantag från kravet i andra stycket på att studerande som är utländska medborgare ska ha permanent uppehållstillstånd i Sverige för att ha rätt till studiemedel får göras även i fråga om utländska medborgare som har uppehållsrätt i

Sverige enligt 3 a kap. 4 § utlänningslagen (2005:716) samt schweiziska medborgare med uppehållstillstånd och deras familjemedlemmar som själva har uppehållstillstånd. Detta innebär således att även sådana utländska medborgare som har fått uppehållsrätt i Sverige enbart i egenkap av familjemedlem till en EES-medborgare samt schweiziska medborgare som har uppehållstillstånd och deras familjemedlemmar som själva har uppehållstillstånd har rätt till studiemedel, under förutsättning att den studerande har fått en varaktig anknytning till Sverige. Den studerande ska dock fortfarande uppfylla övriga krav i andra stycket för att kunna få studiemedel, dvs. vara bosatt i Sverige och ha bosatt sig här huvudsakligen i annat syfte än att genomgå studier.

Paragrafen har i övrigt genomgått viss språklig modernisering.

Paragrafen har behandlats i avsnitt 10.2.

7 §

I *första stycket* har en ändring gjorts av innebörd att studiemedel vid fortsatta studier på eftergymnasial nivå får lämnas till studerande som har bedrivit sina tidigare studier i normal takt. Ändringen innebär att det vid prövningen inte längre ska göras en bedömning av om det är sannolikt att den studerande kommer att slutföra sina studier inom normal tid.

I *andra stycket* anges nu att studiemedel får lämnas till studerande som inte har bedrivit sina studier i normal takt, om det finns särskilda skäl för det. Bestämmelsen avser studiestöd som lämnas för samtliga utbildningsnivåer. Med särskilda skäl avses t.ex. egen eller nära anhörigs sjukdom, dödsfall i familjen eller allvarliga brister hos utbildningsanordnaren som den studerande inte har kunnat råda över. Det ska finnas ett tydligt samband mellan de skäl som åberopas och de bristande studieresultaten. De skäl som åberopas ska kunna styrkas.

I *tredje stycket* som är *nytt* anges att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om vad som ska anses vara studier i normal takt.

Paragrafen har behandlats i avsnitt 8.2.

4 kap.

23 §

I paragrafen har gjorts en ändring som möjliggör att studielån får skrivas av helt eller delvis även om lånet har tagits emot enligt bestämmelser som meddelats med stöd av 3 kap. 24 § andra stycket, dvs. studielån som ingår i studiemedel som lämnas under tid då den studerande är ledig för tillfällig vård av barn eller för närståendevård. Vidare anges i paragrafen att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om sådan avskrivning.

Paragrafen har behandlats i avsnitt 7.2.

27 a §

Paragrafen är *ny* och innebär en möjlighet för CSN att säga upp studielån till omedelbar betalning i fall där låntagaren trots påminnelser och krav

inte har betalat förfallna årsbelopp eller avgifter. I stadgandet att uppsägning får ske först efter det att låntagaren har fått påminnelser och krav ligger att möjligheten att säga upp studielån till omedelbar betalning ska användas restriktivt och endast användas i fall där CSN gjort upprepade påstötningar om betalning hos låntagaren och dessa varit resultatlösa.

I *andra stycket* anges att bestämmelserna om nedsättning i 4 kap. 12 – 18 §§ inte gäller för studielån som har sagts upp enligt första stycket.

Av 4 kap. 31 § framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om tillämpningen av 4 kap.

Paragrafen har behandlats i avsnitt 5.2.

6 kap.

3 a §

Paragrafen är *ny* och möjliggör för CSN att i vissa fall fatta beslut om att studiestöd ska hållas inne eller lämnas med ett lägre belopp under tid då rätten till ersättning är under utredning. Detta får ske under förutsättning att det finns sannolika skäl att anta att rätten till studiestöd har upphört eller att studiestödet kommer att minska.

Ett beslut om att hålla inne studiestöd eller att studiestöd ska lämnas med ett lägre belopp gäller tills vidare, dock längst till dess att ett slutligt beslut om rätt till studiestöd har fattats i ärendet. Beslutet ska omprövas så fort ändrade omständigheter föranleder det. Vidare kan beslutet överklagas i enlighet med bestämmelserna i 6 kap. 11 §.

Paragrafen har behandlats i avsnitt 6.2.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Punkten 1

I bestämmelsen har gjorts en följdändring med anledning av att det i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna har införts två nya punkter, 18 och 19.

Punkten 9

I bestämmelsen har lagts till att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om hur en ansökan om ändrade betalningsvillkor ska göras samt vid vilken tidpunkt en sådan ansökan senast ska göras. Dessutom anges att beslut om ändrade betalningsvillkor inte får fattas om lånet för vilket det ansöks om ändrade betalningsvillkor har sagts upp till omedelbar betalning enligt 8 kap. 52 § studiestödslagen (1973:349) eller enligt bestämmelserna i punkterna 18 eller 19. Vidare har bestämmelsen genomgått viss språklig modernisering.

Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 5.2. och 5.3.

Punkten 10

I bestämmelsen har lagts till att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om hur en ansökan om sammanläggning ska göras samt när en sådan ansökan senast ska göras. Dessutom anges att beslut om sammanläggning inte får fattas om något av de lån som ansökan om sammanläggning omfattar har sagts upp till omedelbar betalning enligt bestämmelserna i 4 kap. 27 a § studiestödslagen (1999:1395), 8 kap. 52 § studiestödslagen (1973:349) eller punkterna 18 eller 19. Vidare har bestämmelsen genomgått vissa språkliga justeringar.

Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 5.2. och 5.3.

Punkten 18

Bestämmelsen, som är *ny*, behandlar möjligheten att säga upp studielån tagna före den 1 januari 1989 till omedelbar betalning. I bestämmelsen anges att möjligheten att säga upp studielån till omedelbar betalning enligt 8 kap. 52 § i den äldre studiestödslagen (1973:349) i dess lydelse före den 1 januari 1989 ska få användas även i fråga om låntagare som är bosatta i Sverige. Bestämmelsen ger CSN utökade möjligheter att säga upp lån tagna mellan den 1 juli 1973 och den 31 december 1988. Vidare anges att punkterna 2–4 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (1988:877) om ändring i studiestödslagen (1973:349), som möjliggör för återbetalaren att ansöka om förändrade lånevillkor (överföring), nedsättning av återbetalningen och samordnad betalning inte ska tillämpas vid återbetalning som sker efter ett beslut om att säga upp lånet till omedelbar betalning enligt 8 kap. 52 § studiestödslagen (1973:349). Vidare anges att inte heller möjligheterna till ändrade lånevillkor och sammanläggning av lån enligt punkterna 9 och 10 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna får tillämpas i fråga om uppsagda lån.

Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 5.2.

Punkten 19

Bestämmelsen, som är *ny*, reglerar möjligheten att säga upp studielån tagna under tiden den 1 januari 1989–den 30 juni 2001. I bestämmelsen anges att studielån som har beviljats enligt den äldre studiestödslagen (1973:349) i dess lydelse efter den 31 december 1988 får sägas upp till omedelbar betalning om låntagaren har fått påminnelser och krav och trots det inte har betalat förfallna årsbelopp eller avgifter. I stadgandet att uppsägning får ske först efter det att låntagaren har fått påminnelser och krav ligger att möjligheten att säga upp studielån till omedelbar betalning ska användas restriktivt och endast användas i fall där CSN gjort upprepade påstötningar om betalning hos låntagaren och dessa varit resultatlösa. Bestämmelsen möjliggör för CSN att säga upp studielån som lämnats under tiden den 1 januari 1989–den 30 juni 2001 till omedelbar betalning.

I bestämmelsen anges vidare att bestämmelserna i 8 kap. 6 § den äldre studiestödslagen (1973:349), som rör nedsättning av årsbelopp, samt punkterna 9 och 10 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna om möjligheter till ändrade lånevillkor samt sammanläggning av lån inte gäller i fall där studielån har sagts upp med stöd av bestämmelsen.

Slutligen anges som en upplysning att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om hur studielån som har sagts upp enligt bestämmelsen och till lånet hörande förfallna avgifter ska betalas. Prop. 2009/10:141

Sammanfattning av betänkandet Stärkt stöd för studier - tryggt, enkelt och flexibelt (SOU 2009:28) i aktuella delar

Studiesociala kommitténs har haft i uppdrag att överväga och föreslå åtgärder som rör de studerandes ekonomiska och sociala situation. En utgångspunkt var att studiemedelssystemet och de sociala trygghets-systemen ska samverka på ett optimalt sätt. Kommitténs förslag och bedömningar skulle syfta till att ge de studerande möjligheter att försörja sig och leva ett tryggt liv under sin studietid. Utredningen lämnade bl.a. förslag om höjda studiemedelsbelopp, höjt fribelopp, en enhetlig bidragsnivå per utbildningsnivå, skärpt studieresultatprövning och månadsvis beräkning av studiemedel. I det nedanstående redovisas sammanfattningar av de delar av kommitténs betänkande som ligger till grund för vissa av förslagen i denna proposition.

Studiemedlen och ersättning vid sjukdom eller föräldraskap

Ett område som kommittén särskilt har uppmärksammat är samspelet mellan studiemedlen och sjuk- och föräldraersättning. En studerande som blir sjuk eller vårdar sjukt barn kan i dag få fortsatta studiemedel. Om egen sjukdom överstiger en månad kan lånedelen i studiemedlen skrivas av. Kommittén föreslår att en motsvarande rätt att få studielån avskrivet fr.o.m. den 31:a vårdagen för den som vårdar barn eller närstående ska införas.

Tydligare prövning av studieresultat

Kommittén anser att bättre studieplanering och högre individuell prestationsgrad bör främjas bland studenter och att åtgärder inom ramen för studiestödssystemet som verkar i den riktningen bör prioriteras. Kommittén föreslår därför bl.a. att kravet för att få studiemedel ska vara att den studerande har bedrivit sina tidigare studier i normal takt. Studiemedel får lämnas även om den studerande inte har bedrivit studierna i normal takt, om det finns särskilda skäl.

Bidragsandel vid studier på eftergymnasial nivå

För studier på eftergymnasial nivå föreslås inga förändringar av bidragets andel av det totala studiemedelsbeloppet. Bidragets andel av totalbeloppet föreslås vara densamma som i dag, dvs. 34,3 procent. Kommittén bedömer att den nuvarande fördelningen mellan bidrag och lån är rimlig för dem som läser på eftergymnasial nivå.

Ett förmånligt studiestöd för dem som studerar på specialpedagogiska utbildningar infördes ursprungligen 1993. Detta förmånliga studiestöd ersatte ett tidigare utbildningsarvode. Motivet var att det skulle bibehålla en hög rekrytering till utbildningen. Kommittén ser inte varför just utbildning till specialpedagog ska kräva ett mer förmånligt studiestöd än

annan lika samhällsnyttig specialutbildning på eftergymnasial nivå. Om studiemedelssystemet ska specialutformas för att öka rekryteringskraften inom vissa sektorer bör det i så fall ske enligt generella kriterier som avser samtliga yrkesområden. Det kan också övervägas om finansieringen av sådana studier i stället kan ske inom ramen för en arbetsgivares ansvar om denne anser den vara prioriterad. Vårt förslag innebär att den högre bidragsandelen avskaffas för studerande på special-pedagogiska utbildningar.

Studiemedel m.m. för utlandsstudier

Svenska studenter ska ha möjlighet att studera vid utländska lärosäten. Det är enligt vår uppfattning något som bl.a. främjar personlig utveckling och eget lärande. Vad utlandsstudier faktiskt åstadkommer för den enskilde och även för Sverige är dock till stora delar outrett. Detta beror bl.a. på oklara syften med utlandsstudier och brist på uppföljning.

Kommittén bedömer att inriktningen på utlandsstudiestödet är en fråga som måste ta sin utgångspunkt i utbildningspolitiska överväganden. Det ligger inte inom kommitténs uppdrag att bedöma vilka utbildningar som ska berättiga till studiemedel och vilken kvalitativ nivå dessa ska hålla. Vår uppfattning är att det i första hand är regeringen som måste ange de utbildningspolitiska mål som bör styra inriktningen på utlandsstudiestödet.

Kommittén ser det alltså inte som sin uppgift att bedöma och föreslå vilka utbildningar utomlands som ska berättiga till studiemedel. Däremot anser vi att det kan finnas skäl att förtydliga de kvalitetskrav som ska gälla för utländska utbildningar. Regeringen bör därför ta initiativ till att dels se över dagens krav på utbildningar utomlands som ska berättiga till studiemedel, dels se till att utlandsstudiemedlen återkommande följs upp och utvärderas i förhållande till syftet.

Kommittén föreslår att studiemedel för studier utomlands ska ges med samma bidrags- och låneandel som gäller för studier i Sverige. Studerande utomlands ska även få tillgång till tilläggs lån med samma förutsättningar som kommittén föreslår för studerande i Sverige. Därutöver föreslår vi att utlandsstuderande på samma sätt som i dag ska kunna få merkostnadslån för kostnader för personförsäkring, resor och undervisningsavgifter. Merkostnadslån kan lämnas om studierna pågår i minst två månader.

Studiemedel för utlandsstudier bör betalas ut månadsvis i efterskott, dvs. på samma sätt som kommittén föreslår för studiemedel i Sverige. Det ska dock finnas en möjlighet om den studerandes så önskar att få merkostnadslån utbetalt i förskott. Även ordinarie studielån bör kunna betalas ut i förskott på samma sätt som kommittén föreslår för studier i Sverige. Studiemedel ska kunna ges för studier som pågår i minst en månad och avse studier på heltid eller på 50 respektive 75 procent av heltid.

Dagens regler för studiestöd vid studier inom EU bör enligt kommitténs bedömning ses över. Vi bedömer bl.a. att dagens bestämmelser om studiestöd i de nordiska länderna bör prövas mot EG-rätten.

Det kan konstateras att utlandsstudier innebär en högre skuldsättning för de studerande. Den uppkommer ofta genom att många utländska lärosäten har höga undervisningsavgifter. Kommitténs bedömning är att det bör införas ett särskilt bidrag för undervisningsavgifter vid utlandsstudier.

Prop. 2009/10:141

Bilaga 1

Förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395)

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 7 § och 4 kap. 23 § studiestödslagen (1999:1395) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

7 §

I andra fall än som avses i 6 § skall det göras en prövning av den studerandes tidigare studieresultat. Studiemedel får lämnas till en studerande som avses i 2 § första stycket bara om det med hänsyn till de resultat som den studerande har uppnått måste anses sannolikt att han eller hon kommer att slutföra sina studier inom normal tid. Studiemedel får lämnas till en studerande som avses i 2 § andra stycket bara om den studerande har bedrivit sina tidigare studier i normal takt.

Vid bedömningen enligt första stycket skall hänsyn tas till förhållanden av personlig natur som kan antas ha inverkat på studieresultaten.

I andra fall än som anges i 6 § ska det göras en prövning av den studerandes tidigare studieresultat. Studiemedel får lämnas till en studerande som har bedrivit sina tidigare studier i normal takt.

Om det finns särskilda skäl får studiemedel lämnas även om den studerande inte har bedrivit sina studier i normal takt.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vad som kan anses vara studier i normal takt.

4 kap.

23 §

Studielån får skrivas av helt eller delvis, om lånet har tagits emot enligt bestämmelser som har meddelats med stöd av 3 kap. 24 § första stycket. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva om sådan avskrivning.

Studielån får skrivas av helt eller delvis, om lånet har tagits emot enligt bestämmelser som har meddelats med stöd av 3 kap. 24 §. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om en sådan avskrivning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010.

Prop. 2009/10:141
Bilaga 2

Förteckning över remissinstanser som yttrat sig över förslagen i betänkandet Stärkt stöd för studier - tryggt, enkelt och flexibelt (SOU 2009:28)

Efter remiss har yttrande över betänkandet avgetts av Riksdagens ombudsmän, Riksrevisionen, Svea hovrätt, Kammarrätten i Göteborg, Länsrätten i Västernorrlands län, Malmö tingsrätt, Justitiekanslern, Domstolsverket, Kriminalvården, Migrationsverket, Datainspektionen, Försäkringskassan, Socialstyrelsen, Statens folkhälsoinstitut, Myndigheten för handikappolitisk samordning, Barnombudsmannen, Riksgäldskontoret, Ekonomistyrningsverket, Skatteverket, Kronofogdemyndigheten, Statskontoret, Statistiska centralbyrån, Statens skolverk, Statens skolinspektion, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Skolväsendets överklagandenämnd, Sameskolstyrelsen, Internationella programkontoret för utbildningsområdet, Folkbildningsrådet, Högskoleverket, Verket för högskoleservice, Överklagandenämnden för högskolan, Uppsala universitet, Lunds universitet, Göteborgs universitet, Stockholms universitet, Umeå universitet, Linköpings universitet, Karolinska institutet, Kungl. Tekniska högskolan, Karlstad universitet, Växjö universitet, Örebro universitet, Mittuniversitetet, Sveriges lantbrukaruniversitet, Blekinge tekniska högskola, Danshögskolan, Dramatiska institutet, Försvarshögskolan, Gymnastik- och idrottshögskolan, Högskolan i Borås, Högskolan i Dalarna, Högskolan på Gotland, Högskolan i Gävle, Högskolan i Halmstad, Högskolan i Kalmar, Högskolan i Kristianstad, Högskolan i Skövde (tills. med Studentkåren i Skövde), Högskolan i Väst, Konstfack, Kungl. Konsthögskolan, Kungl. Musikhögskolan i Stockholm, Malmö högskola, Mälardalens högskola, Operahögskolan i Stockholm, Teaterhögskolan i Stockholm, Handelshögskolan i Stockholm, Chalmers tekniska högskola AB, Stiftelsen Högskolan i Jönköping, Centrala studiestödsnämnden, Överklagandenämnden för studiestöd, Sametinget, Diskrimineringsombudsmannen, Nämnden mot diskriminering, Ungdomsstyrelsen, Konsumentverket, Arbetsförmedlingen, Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, Utredningen om utveckling av lokal service i samverkan (Fi 2007:06), Utredningen om bildandet av Myndigheten för Yrkeshögskolan (U 2008:12), Arvika kommun, Borås kommun, Fagersta kommun, Falu kommun, Gävle kommun, Göteborgs kommun, Gotlands kommun, Jönköpings kommun, Kiruna kommun, Linköpings kommun, Lunds kommun, Skellefteå kommun, Stockholms kommun, Storumans kommun, Umeå kommun, Uppsala kommun, Västerås kommun, Växjö kommun, Handikappförbundens samarbetsorgan, Landsorganisationen i Sverige, Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund, Saco studentråd, Sveriges Psykologförbund, Förbundet Sveriges arbetsterapeuter, Juseks studerandesektion, Svenska Bankföreningen, Svenskt Näringsliv, Sveriges Kommuner och Landsting, Sveriges Akademikers Centralorganisation, Saco-civilekonomerna, Jusek, Sveriges Ingenjörer, Saco-S/CSN, Sveriges läkarförbund, Kyrkans Akademikerförbund, Sveriges Tandläkarförbund, Sveriges förenade studentkårer, Sveriges

Följande instanser har inga synpunkter eller har angett att de avstår från att lämna synpunkter: Datainspektionen, Gotlands kommun, Migrationsverket, Nämnden mot diskriminering, Riksdagens ombudsmän, Statistiska centralbyrån, Skolväsendets överklagandenämnd, Fagersta kommun, Göteborgs kommun, Handelshögskolan i Stockholm, Statens skolinspektion, Sveriges universitets- och högskoleförbund, Utredningen Bildande av Myndigheten för Yrkeshögskolan (U2008:12), Överklagandenämnden för högskolan.

Vidare har Sveriges teknologer i samverkan, Samernas utbildningscentrum, Uppsala studentkår, ST vid CSN, Sveriges Vägledarförening, Göteborgs förenade studentkårer, Riksförbundet FUB, Stockholms studentkårers centralorganisation, SLU:s samlade studentkårer, Svenska studentbostadsföreningen yttrat sig.

Sammanfattning av promemorian Uppsägning av studielån till omedelbar betalning (U2009/6570/SV)

Prop. 2009/10:141
Bilaga 4

Promemorian har utarbetats inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) och innehåller förslag om att Centrala studiestödsnämnden (CSN) i vissa fall ska kunna säga upp studielån till omedelbar betalning. Förslaget avser samtliga nu aktuella lånesystem och innebär att en möjlighet att säga upp lån till omedelbar betalning införs i fråga om studielån (lån tagna under perioden den 1 januari 1989–den 30 juni 2001) och annuitetslån (lån tagna efter den 30 juni 2001). När det gäller återbetalningspliktiga studiemedel (lån tagna före den 1 januari 1989) föreslås möjligheten att säga upp sådana lån till omedelbar betalning utsträckas till att även avse låntagare som är bosatta i Sverige. Förslaget innebär ändringar i studiestödslagen (1999:1395) och studiestödsförordningen (2000:655) samt i författningarnas ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.

Förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395)

Härigenom föreskrivs i fråga om studiestödslagen (1999:1395)

dels att punkt 1 i lagens ikraftträdande- och övergångsbestämmelser ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 4 kap. 27 a §, och närmast före 4 kap. 27 a § en ny rubrik av följande lydelse,

dels att det i lagens ikraftträdande- och övergångsbestämmelser ska införas två nya punkter, 18 och 19, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

Uppsägning av lån till omedelbar betalning

27 a §

Studielån får sägas upp till omedelbar betalning, om låntagaren har fått påminnelser och krav och trots det inte har betalat förfallna årsbelopp eller avgifter.

Bestämmelserna om nedsättning i 4 kap. 12–18 §§ gäller inte för studielån som har sagts upp enligt första stycket.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001, då studiestödslagen (1973:349) och lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa ska upphöra att gälla. Äldre bestämmelser gäller fortfarande, förutom vad som anges i punkterna 13–17, i fråga om studiestöd som avser tid före ikraftträdandet. Vad som sägs om inkomst av tjänst, näringsverksamhet och kapital i 4 kap. 21 §, 8 kap. 4 § och 9 kap. 2 § studiestödslagen (1973:349) samt i punkten 2 f i övergångsbestämmelserna till lagen (1988:877) om ändring i studiestödslagen (1973:349), ska dock från och med

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001, då studiestödslagen (1973:349) och lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa ska upphöra att gälla. Äldre bestämmelser gäller fortfarande, förutom vad som anges i punkterna 13–19, i fråga om studiestöd som avser tid före ikraftträdandet. Vad som sägs om inkomst av tjänst, näringsverksamhet och kapital i 4 kap. 21 §, 8 kap. 4 § och 9 kap. 2 § studiestödslagen (1973:349) samt i punkten 2 f i övergångsbestämmelserna till lagen (1988:877) om ändring i studiestödslagen (1973:349), ska dock från och med

taxeringsåret 2002 i stället avse överskott i inkomstslagen tjänst, näringsverksamhet och kapital.

taxeringsåret 2002 i stället avse överskott i inkomstslagen tjänst, näringsverksamhet och kapital.

Prop. 2009/10:141
Bilaga 5

18. Bestämmelsen i 8 kap. 52 § studiestödslagen (1973:349) i dess lydelse före den 1 januari 1989 om att det får bestämmas att återbetalningen genast ska fullgöras om betalningen av en avgift inte har skett inom föreskriven tid ska tillämpas även i fråga om låntagare som är bosatt i Sverige. Punkten 2 i övergångsbestämmelserna till studiestödslagen (1988:877) om ändring i studiestödslagen (1973:349) ska inte tillämpas vid återbetalning enligt 8 kap. 52 § studiestödslagen (1973:349).

19. Studielån som har beviljats enligt studiestödslagen (1973:349) i dess lydelse efter den 31 december 1988 får sägas upp till omedelbar betalning om låntagaren har fått påminnelser och krav och trots det inte har betalat förfallna årsbelopp eller avgifter. Bestämmelserna i 8 kap. 6 § studiestödslagen (1973:349) och punkterna 9–10 i övergångsbestämmelserna till studiestödslagen (1999:1395) gäller inte för lån som har sagts upp enligt denna bestämmelse. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om hur studielån som sagts upp enligt denna bestämmelse och till lånet hörande förfallna avgifter ska betalas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010 och tillämpas i fråga om återbetalningsbelopp och avgifter som förfaller till betalning efter ikraftträdandet.

Förteckning över remissinstanser som yttrat sig över förslagen i promemorian Uppsägning av studielån till omedelbar betalning (U2009/6570/SV)

Efter remiss har yttrande över promemorian avgetts av Riksdagens ombudsmän, Kammarrätten i Göteborg, Länsrätten i Stockholms län, Länsrätten i Skåne län, Länsrätten i Västernorrlands län, Justitiekanslern, Domstolsverket, Socialstyrelsen, Ekonomistyrningsverket, Skatteverket, Statskontoret, Centrala studiestödsnämnden, Överklagandenämnden för studiestöd, Sveriges Kommuner och Landsting, Landsorganisationen i Sverige, Sveriges förenade studentkårer.

Följande instanser har inte svarat eller angett att de avstår från att lämna synpunkter: Kronofogdemyndigheten, Sveriges Akademikers Centralorganisation, Försäkringskassan, Tjänstemännens Centralorganisation, Riksrevisionen.

Vidare har Chalmers Studentkår yttrat sig.

Sammanfattning av promemorian Utökade möjligheter att meddela kompletterade bestämmelser om ändrade betalningsvillkor och sammanläggning (U2009/3764/SV)

Promemorian har utarbetats inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) och innehåller förslag till bestämmelser som tydliggör att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska kunna meddela föreskrifter om hur en ansökan om ändrade betalningsvillkor eller sammanläggning av studielån ska göras och vid vilken tidpunkt en sådan ansökning senast ska göras. Förslagen föreslås genomföras genom ändringar i studiestödslagen (1999:1395).

I promemorian görs vidare bedömningen att Centrala studiestödsnämnden (CSN) bör få meddela närmare föreskrifter om vad som ska gälla i fråga om hur en ansökan om ändrade betalningsvillkor eller sammanläggning av studielån ska göras och vid vilken tidpunkt en sådan ansökan ska göras.

Lagförslag i promemorian Utökade möjligheter att meddela kompletterande bestämmelser om ändrade betalningsvillkor och sammanläggning (U2009/3764/SV)

Förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395)

Härigenom föreskrivs att punkterna 9 och 10 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till studiestödslagen (1999:1395) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

9. Den som har beviljats studielån eller återbetalningspliktiga studiemedel enligt studiestödslagen (1973:349) eller lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa kan begära att lånet efter den 1 juli 2001 skall betalas tillbaka enligt bestämmelserna i den nya lagen. De ändrade betalningsvillkoren skall börja tillämpas vid kalenderårsskiftet året närmast efter det år då låntagaren har begärt ändrade betalningsvillkor.

10. Den som har beviljats studielån eller återbetalningspliktiga studiemedel enligt både studiestödslagen (1973:349) och den nya lagen kan begära att äldre lån läggs samman med nya lån och att de sammanlagda lånen betalas tillbaka enligt bestämmelserna i den nya lagen. Sammanläggningen skall börja tillämpas året närmast efter det år då låntagaren begärt att lånen skall läggas samman.

Sammanläggningen skall ske vid kalenderårsskiftet enligt följande. En gemensam återbetalningstid bestäms för det sammanlagda lånet

Föreslagen lydelse

9. Den som har beviljats studielån eller återbetalningspliktiga studiemedel enligt studiestödslagen (1973:349) eller lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa kan begära att lånet efter den 1 juli 2001 ska betalas tillbaka enligt bestämmelserna i den nya lagen. De ändrade betalningsvillkoren ska börja tillämpas vid kalenderårsskiftet året närmast efter det år då låntagaren har begärt ändrade betalningsvillkor.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om hur en ansökan om ändrade betalningsvillkor ska göras samt vid vilken tidpunkt en sådan ansökan senast ska göras.

10. Den som har beviljats studielån eller återbetalningspliktiga studiemedel enligt både studiestödslagen (1973:349) och den nya lagen kan begära att äldre lån läggs samman med nya lån och att de sammanlagda lånen betalas tillbaka enligt bestämmelserna i den nya lagen. Sammanläggningen ska börja tillämpas året närmast efter det år då låntagaren begärt att lånen ska läggas samman.

Sammanläggningen ska ske vid ett kalenderårsskifte enligt följande. En gemensam återbetalningstid bestäms för det sammanlagda lånet

i enlighet med bestämmelserna i 4 kap. 4, 9 och 10 §§ i den nya lagen. För återbetalning av det sammanlagda lånet skall bestämmelserna i 4 kap. i den nya lagen även i övrigt tillämpas. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får dock föreskriva att årsbeloppet enligt 4 kap. 14 § första stycket i den nya lagen får sättas ned till ett belopp som är lägre än fem procent av låntagarens inkomst eller från och med det år då låntagaren fyller 50 år sju procent. Årsbeloppet skall dock alltid uppgå till minst fyra procent av låntagarens inkomst. Från och med det år då låntagaren fyller 50 år får tillägg till inkomsten göras för förmögenhet. Avskrivning av lån som har lagts samman skall i fråga om lån som lämnats enligt den gamla lagen ske enligt 8 kap. 9, 10 och 12 §§ i den gamla lagen och i fråga om lån som lämnats enligt den nya lagen ske enligt 4 kap. 25 § i den nya lagen.

i enlighet med bestämmelserna i 4 kap. 4, 9 och 10 §§ i den nya lagen. För återbetalning av det sammanlagda lånet *ska* bestämmelserna i 4 kap. i den nya lagen även i övrigt tillämpas. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får dock föreskriva att årsbeloppet enligt 4 kap. 14 § första stycket i den nya lagen får sättas ned till ett belopp som är lägre än fem procent av låntagarens inkomst eller från och med det år då låntagaren fyller 50 år sju procent. Årsbeloppet *ska* dock alltid uppgå till minst fyra procent av låntagarens inkomst. Från och med det år då låntagaren fyller 50 år får tillägg till inkomsten göras för förmögenhet. Avskrivning av lån som har lagts samman *ska* i fråga om lån som lämnats enligt den gamla lagen ske enligt 8 kap. 9, 10 och 12 §§ i den gamla lagen och i fråga om lån som lämnats enligt den nya lagen ske enligt 4 kap. 25 § i den nya lagen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om hur en ansökan om sammanläggning ska göras samt när en sådan ansökan senast ska göras.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010.

Förteckning över remissinstanser som yttrat sig över
förslagen i promemorian Utökade möjligheter att
meddela kompletterande bestämmelser om ändrade
betalningsvillkor och sammanläggning
(U2009/3764/SV)

Efter remiss har yttrande över promemorian avgetts av Kammarrätten i
Jönköping, Länsrätten i Jämtlands län, Centrala studiestödsnämnden,
Överklagandenämnden för studiestöd, Sveriges förenade studentkårer.

Sammanfattning av Centrala studiestödsnämndens promemoria Förslag till bestämmelse om interimistiska beslut (U2009/4442/SV)

Centrala studiestödsnämnden (CSN) har kommit in till regeringen, Utbildningsdepartementet med en promemoria med förslag om att det i studiestödslagen (1999:1395) ska införas en bestämmelse som ger myndigheten rätt att fatta interimistiska beslut om indragning och minskning av studiehjälp eller studiemedel under tid då frågan om en persons rätt till studiestöd är under utredning. Enligt CSN:s bedömning leder förslaget till ett minskat antal felaktiga utbetalningar och ett minskat antal beslut om återkrav.

Lagförslag i Centrala studiestödsnämndens promemoria Förslag till bestämmelse om interimistiska beslut (U2009/4442/SV)

Förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395)

Härigenom föreskrivs att det i studiestödslagen (1999:1395) ska införas en ny paragraf, 6 kap. 3 a §, av följande lydelse

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

3 a §

Om det finns sannolika skäl att anta att rätten till studiestöd har upphört eller att studiestödet kommer att minska får Centrala studiestödsnämnden besluta att studiestödet ska hållas inne eller lämnas med ett lägre belopp till dess slutligt beslut fattas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010.

Förteckning över remissinstanser som yttrat sig över förslagen i Centrala studiestödsnämndens promemoria Förslag till bestämmelse om interimistiska beslut (U2009/4442/SV)

Efter remiss har yttrande över promemorian avgetts av Länsrätten i Göteborg, Socialstyrelsen, Kronofogdemyndigheten, Statskontoret, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, Statens skolinspektion, Uppsala universitet, Luleå tekniska universitet, Malmö högskola, Överklagandenämnden för studiestöd, Sveriges Kommuner och Landsting, Sveriges Akademikers Centralorganisation, Tjänstemännens Centralorganisation, Landsorganisationen i Sverige, Sveriges förenade studentkårer, Sveriges Elevråds Centralorganisation – SECO.

Följande instanser har inte svarat eller angett att de avstår från att lämna synpunkter: Länsrätten i Norrbottens län, Försäkringskassan, Sveriges Elevråd – SVEA, Södertörns högskola.

Vidare har Chalmers Studentkår yttrat sig.

Sammanfattning av promemorian Ändringar i rätten till studiestöd för familjemedlemmar till vissa unionsmedborgare (U2009/1493/SV)

Promemorian har utarbetats inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) och innehåller förslag till vissa ändringar i bestämmelser i studiestödslagen (1999:1395) om utländska medborgares rätt till studiestöd i form av studiemedel och studiehjälp.

Den 1 juli 2006 ändrades vissa bestämmelser i studiestödslagen med anledning av Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/38/EG om unionsmedborgares och deras familjemedlemmars rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier, det s.k. rörlighetsdirektivet. Utbildningsdepartementet har uppmärksammat att det behöver göras ett tillägg till bestämmelserna i studiestödslagen. Detta tillägg innebär att utländska medborgare som är familjemedlemmar till en unionsmedborgare och som har uppehållsrätt i Sverige enligt 3 a kap. 4 § utlänningslagen (2005:716) ska kunna få studiestöd även om de inte uppfyller kravet i 2 kap. 4 § andra stycket respektive 3 kap. 4 § andra stycket studiestödslagen om att utländska medborgare ska ha permanent uppehållstillstånd för att ha rätt till studiestöd. De föreslagna ändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2010.

Lagförslag i promemorian Ändringar i rätten till studiestöd för familjemedlemmar till vissa unionsmedborgare (U2009/1493/SV)

Prop. 2009/10:141
Bilaga 14

Förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395)

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 4 § och 3 kap. 4 § studiestödslagen (1999:1395) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

4 §⁹

Studiehjälp får lämnas till studerande som är svensk medborgare.

Studiehjälp får lämnas också till studerande som inte är svensk medborgare, om den studerande

1. är bosatt i Sverige och har permanent uppehållstillstånd här, samt
2. har bosatt sig i Sverige huvudsakligen i annat syfte än att genomgå utbildning här.

Kravet på permanent uppehållstillstånd i andra stycket 1 gäller inte för medborgare med uppehållsrätt enligt 3 a kap. 3 § utlänningslagen (2005:716) som fått en varaktig anknytning till Sverige.

Kravet på permanent uppehållstillstånd i andra stycket 1 gäller inte för medborgare med uppehållsrätt enligt 3 a kap. 3 *eller* 4 § utlänningslagen (2005:716) som fått en varaktig anknytning till Sverige.

Studiehjälp får lämnas även om kravet på permanent uppehållstillstånd i andra stycket 1 inte är uppfyllt, om det finns särskilda skäl för det.

Av 1 kap. 4 § första och andra styckena, 5 § första stycket, 6 § första stycket och 7 § första stycket framgår att vissa utländska medborgare ska jämföras med svenska medborgare.

3 kap.

4 §¹⁰

Studiemedel får lämnas till studerande som är svensk medborgare.

Studiemedel får lämnas också till studerande som inte är svensk medborgare, om den studerande

1. är bosatt i Sverige och har permanent uppehållstillstånd här, samt
2. har bosatt sig i Sverige huvudsakligen i annat syfte än att genomgå utbildning här.

Kravet på permanent

Kravet på permanent

⁹ Senaste lydelse 2008:293.

¹⁰ Senaste lydelse 2006:654

uppehållstillstånd i andra stycket 1 gäller inte för medborgare med uppehållsrätt enligt 3 a kap. 3 § utlänningslagen (2005:716) som fått en varaktig anknytning till Sverige.

Studiemedel får lämnas även om kravet på permanent uppehållstillstånd i andra stycket 1 inte är uppfyllt, om det finns särskilda skäl för det.

Av 1 kap. 4 § första och andra styckena, 5 § första stycket och 6 § första stycket framgår att vissa utländska medborgare *skall* jämföras med svenska medborgare.

uppehållstillstånd i andra stycket 1 gäller inte för medborgare med uppehållsrätt enligt 3 a kap. 3 *eller* 4 § utlänningslagen (2005:716) som fått en varaktig anknytning till Sverige.

Av 1 kap. 4 § första och andra styckena, 5 § första stycket och 6 § första stycket framgår att vissa utländska medborgare *ska* jämföras med svenska medborgare.

Prop. 2009/10:141
Bilaga 14

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010.

Förteckning över remissinstanser som yttrat sig över förslagen i promemorian Ändringar i rätten till studie- stöd för familjemedlemmar till vissa unions- medborgare (U2009/1493/SV)

Efter remiss har yttrande över promemorian avgetts av Kammarrätten i Göteborg, Länsrätten i Stockholms län, Länsrätten i Skåne, Migrationsverket, Försäkringskassan, Statskontoret, Statens skolverk, Högskoleverket, Centrala studiestödsnämnden, Överklagandenämnden för studie-
stöd, Sveriges förenade studentkårer. Följande instanser har inte svarat eller angett att de avstår från att lämna synpunkter: Sveriges elevråd – SVEA, Sveriges Elevråds Centralorganisation – SECO, Sveriges Kommuner och Landsting.

Utbildningsdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 11 mars 2010

Närvarande: statsministern Reinfeldt, ordförande, och statsråden Olofsson, Odell, Bildt, Ask, Husmark Pehrsson, Larsson, Erlandsson, Carlgren, Hägglund, Björklund, Carlsson, Littorin, Borg, Sabuni, Billström, Björling

Föredragande: statsrådet Björklund

Regeringen beslutar proposition 2009/10:141 Rättvist och effektivt – förändringar i studiestödssystemet.